

Efekti seksualno eksplicitnog materijala i individualnih varijabli u dinamici slanja seksualnih poruka kod adolescenata

Burić, Jakov

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:041277>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2020-10-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Diplomski studij psihologije

Jakov Burić

Efekti seksualno eksplicitnog materijala i individualnih varijabli u
dinamici slanja seksualnih poruka kod adolescenata

Diplomski rad

Rijeka, 2016. godina

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Diplomski studij psihologije

Jakov Burić

Efekti seksualno eksplicitnog materijala i individualnih varijabli u
dinamici slanja seksualnih poruka kod adolescenata

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Jasminka Juretić

Rijeka, 2016. godina

Sažetak

Istraživanja pokazuju kako značajan broj mladih u današnje vrijeme koristi seksualno eksplicitni materijal (SEM), što je povezano s različitim rizičnim spolnim ponašanjima. Nova istraživanja sugeriraju kako je korištenje SEM-a povezano i s drugim ponašanjima na internetu poput slanja seksualno eksplicitnih poruka. Vodeći se Modelom diferencijalne osjetljivosti na efekte medija (DSMM; Peter i Valkenburg, 2013) cilj je ovog istraživanja bio ispitati doprinose medijskih i varijabli koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti (traženje uzbuđenja, samopoštovanje te anksioznost i depresivnost) te stupanja u spolni odnos u objašnjenju slanja seksualno eksplicitnih poruka. Istraživanje je provedeno na populacijskom uzorku od 977 srednjoškolaca u Rijeci od čega je 396 mladića i 581 djevojka, prosječne dobi 15.82 godina ($SD=.51$) u dva navrata u razmaku od četiri mjeseca. Rezultati su pokazali kako adolescenti koji češće koriste SEM u prvom mjerenju češće šalju seksualno eksplicitne poruke u oba mjerenja. Oni mladići i djevojke koji su spolno aktivni u prvom mjerenju češće šalju seksualno eksplicitne poruke u toj točki mjerenja. Mladići koji imaju izraženiju osobinu traženja uzbuđenja i koji češće koriste SEM učestalije šalju seksualno eksplicitne poruke u prvom mjerenju. Mladići koji su anksiozniji i depresivniji i češće koriste SEM u prvom mjerenju učestalije šalju seksualno eksplicitne poruke u prvom mjerenju. Ova povezanost nije dobivena kod ispitivanja slanja seksualno eksplicitnih poruka četiri mjeseca nakon prvog mjerenja kao ni na ženskom poduzorku. Dobiveni podaci ukazuju na važnost daljnjeg ispitivanje slanja seksualno eksplicitnih poruka kod mladih te uloge različitih medija, što može imati implikacije za rad s mladima kroz edukativne radionice.

Ključne riječi: slanje seksualno eksplicitnih poruka, seksualno eksplicitni materijal, traženje uzbuđenja, samopoštovanje, anksioznost, depresivnost

The effects of sexually explicit material and individual variables on the dynamics of sexting among adolescents

Summary

The research suggest that there is a substantial amount of adolescents using sexually explicit material (SEM), which has been linked to various risky sexual behaviors. Recent studies have suggested that SEM use is associated with some other type of online behaviors such as sexting. Based on the Differential Susceptibility to Media Effects Model (Valkenburg & Peter, 2013), the aim of this study was to explore the extent to which SEM use, individual variables (i.e. sensation seeking, self-esteem, and anxiety and depression), and sexual initiation contribute to sexting among adolescents. This research was conducted on a population sample of 977 high school students in Rijeka (396 boys and 581 girls) with a mean age of 15.82 years ($SD=.51$). Students participated in two waves of this study with 4 months difference. Using hierarchical regression analysis, the results showed that adolescents using SEM more often at wave 1 were sexting more often at both waves. Boys and girls that had sexual intercourse were sexting more often at wave 1. Boys higher in sensation seeking and using SEM more often were sexting more often at wave 1. Boys that are more anxious and depressive and using SEM more often were sexting more often at wave 1. This effect was not observed on a sample of girls or when predicting sexting at wave 2. These results suggest importance of further research on sexting among adolescents and the role of media, which can have implications on education planning.

Keywords: sexting, sexually explicit material, sensation seeking, self-esteem, depression, anxiety

IZJAVA

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad izradio samostalno, znanjem stečenim na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice *doc. dr. sc. Jasminke Juretić*. Ovim putem se želim zahvaliti *prof. dr. sc. Aleksandru Štulhoferu* na pruženoj pomoći i savjetima pri provedbi istraživanja i pisanju ovog rada.

Rijeka, prosinac, 2016.

Sadržaj:

1. UVOD.....	1
1.1. Prevalencija korištenja SEM-a.....	1
1.2. Povezanost SEM-a s različitim ponašanjima.....	2
1.3. Model diferencijalne osjetljivosti na efekte medija.....	2
1.4. Slanje seksualno eksplicitnih poruka.....	4
1.5. Prevalencija i motivi za slanjem seksualno eksplicitnih poruka.....	5
1.6. Slanje seksualno eksplicitnih poruka i nepoželjni ishodi.....	6
1.7. Prediktori slanja seksualno eksplicitnih poruka.....	7
1.8. Specifičnosti razdoblja adolescencije i stabilnost crta ličnosti.....	9
2. PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA.....	11
2.1. Hipoteze.....	11
3. METODA.....	12
3.1. Ispitanici.....	12
3.2. Instrumentarij.....	12
3.3. Postupak istraživanja.....	15
4. REZULTATI.....	17
4.1. Deskriptivni podaci i spolne razlike mjerenih varijabli.....	17
4.2. Povezanost mjerenih varijabli.....	18
4.3. Doprinos prediktorski varijabli u objašnjenju učestalosti slanja seksualno eksplicitnih poruka.....	20
5. RASPRAVA.....	28
5.1. Prednosti i nedostaci istraživanja.....	34
6. ZAKLJUČAK.....	36
7. LITERATURA.....	38

1. UVOD

Korištenje pornografije u današnje je vrijeme tema brojnih javnih i znanstvenih rasprava. Često se kroz medije provlače pitanja o mogućim efektima koje pornografija može imati prvenstveno na mlade, a većina pretpostavlja kako su upravo mladi najpodložniji rizicima. Kako se seksualni identitet tek razvija u razdoblju adolescencije važno je ispitati koje varijable i na koji način mogu utjecati na seksualni razvoj. Sve veći broj osoba danas ima pristup internetu, putem različitih uređaja. U Hrvatskoj, primjerice, 74.1 % populacije ima pristup internetu (Internet Users by Country, 2016). Mobilni uređaji omogućavaju brzo povezivanje kako s prijateljima tako i s cijelim svijetom. Istraživanja u SAD-u navode kako preko 93% adolescenata ima pristup internetu, a preko 75% ih posjeduje mobilni uređaj (Lenhart, 2009). Cooper (1998) navodi kako je dostupnost, anonimnost i pristupačnost interneta stvorila snažan medij za ekspresiju vlastite seksualnosti i interakcije sa seksualnim materijalom. Pornografija se općenito definira kao bilo koji seksualno eksplicitni materijal koji prikazuje genitalije s ciljem seksualnog uzbudivanja ili poticanja maštanja (Short, Black, Smith, Wetterneck i Wells, 2012). Često citirana je i definicija Halda i Malamutha (2008) prema kojoj je pornografija bilo koji materijal čiji je cilj stvaranje ili poticanje seksualnih osjećaja i misli kod korisnika, a sadrži eksplicitne scene i prikaze genitalija s jasnim eksplicitnim seksualnim radnjama. Većina istraživanja koristi termin seksualno eksplicitni materijal (SEM) umjesto pornografija i taj će se termin koristiti i u ovom radu. SEM se može pronaći u različitim vrstama medija uključujući časopise, knjige, video prikaze, filmove, fotografije i sl., iako je u današnje vrijeme dominantan medij internet.

1.1. Prevalencija korištenja SEM-a

Kada je u pitanju prevalencija korištenja SEM-a, istraživanja sugeriraju kako sve veći broj mladih koristi SEM. U istraživanju provedenom u SAD-u na uzorku od 1500 mladih u rasponu dobi od 10 do 17 godina, Wolak, Mitchell i Finkelhor (2007) navode kako ih je 42% koristilo SEM u proteklih godinu dana u odnosu na vrijeme kada su započeli istraživanje. Novije istraživanje, također provedeno u SAD-u, navodi kako 37% od 419 adolescenata koristi SEM. Kod ispitivanja prevalencije korištenja SEM-a u Europi, prema rezultatima istraživanja provedenog u Njemačkoj na 209 mladića i 143 djevojke, 93% mladića i 52% djevojaka je koristilo SEM. U istraživanju provedenom u Belgiji rezultati su pokazali da 46% od 911 ispitanih adolescenata koristi SEM

(Vandenbosch i Eggermont, 2013), dok je u istraživanju provedenom u Hrvatskoj na 495 djevojaka i 510 mladića dobiveno kako je 34% djevojaka i 79.5% mladića koristilo SEM u proteklih godinu dana u odnosu na vrijeme kada su započeli istraživanje (Sinković, Štulhofer i Božić, 2013). Spolne su razlike konzistentne u navedenim istraživanjima tako što mladići češće koriste SEM u odnosu na djevojke.

1.2. Povezanost SEM-a s različitim ponašanjima

Iako postoje istraživanja o pozitivnim efektima SEM-a na seksualni život i stavove prema seksualnosti (Bryant, 2010; Hald i Malamuth, 2008), većina istraživanja se usmjeravala na moguće negativne posljedice. Tako istraživanja na adolescentima pokazuju kako je korištenje SEM-a povezano s većim brojem spolnih partnera, ranijim stupanjem u spolne odnose, rjeđim korištenjem kondoma i stupanjem u spolne odnose pod utjecajem alkohola i droga (Braun-Courville i Rojas, 2009; Brown i L'Engle, 2009; Peter i Valkenburg, 2011; Strasburger, Donnerstein i Bushman, 2014; Wingood i sur., 2001). Adolescenti koji češće koriste SEM imaju permissivnije stavove prema seksu (Bui i Goodson, 2007) te imaju izraženija uvjerenja kako su žene seksualni objekti (Peter i Valkenburg, 2007). Uzimajući u obzir ove nalaze može se zaključiti kako je korištenje SEM-a povezano s različitim ponašanjima koja su često rizična, pa se može očekivati kako će ono biti povezano i s nekim drugim seksualiziranim ponašanjima, poput slanja seksualno eksplicitnih poruka (Tomić, Burić i Štulhofer, 2016).

1.3. Model diferencijalne osjetljivosti na efekte medija

Pregledom istraživanja koja su se bavila problematikom SEM-a može se zaključiti kako postoje različiti teorijski modeli kojima su se istraživači vodili. Istraživanjem ovog područja pokazalo se da postoji značajan broj istraživanja koji je ateorijski, tj. istraživači se nisu eksplicitno vodili postojećim teorijama, već im je cilj bio ispitati međuodnose različitih varijabli. Upravo iz tih razloga je razvijen Model diferencijalne osjetljivosti na efekte medija (eng. *Differential Susceptibility to Media Effects Model*; DSMM; Valkenburg i Peter, 2013) čiji je cilj sintetizirati brojne teorijske pristupe u jedan sveobuhvatan model koji može poslužiti kao okvir istraživačima u istraživanju efekata koje mediji imaju na ljude. Glavna svrha DSMM-a je preciznije identificirati uloge i odnose između medijskih i nemedijskih varijabli te specificirati uvjete pod kojima će se te

varijable tretirati kao moderatori ili medijatori efekata medija. DSMM se sastoji od četiri dijela koja sugeriraju odnose među različitim varijablama.

Prvi dio se odnosi na kondicionalne efekte medija prema kojem efekti medija ovise o tri vrste diferencijalno-osjetljivih varijabli: dispozicijskom, razvojnom i socijalnom osjetljivosti. Dispozicijska se osjetljivost odnosi na one dimenzije koje predisponiraju osobu k određenom odabiru i reagiranju na medije poput roda, temperamenta, crta ličnosti, kognicija (skripte i sheme), vrijednosti, stavova, uvjerenja, motivacija i raspoloženja. Neke od navedenih dimenzija su relativno stabilne kroz vrijeme (npr. ličnost, temperament), dok su druge osjetljivije na promjene (npr. raspoloženja, motivacija) (Gray i Watson, 2001). Razvojna se osjetljivost odnosi na selektivnu upotrebu i reaktivnost na medije s obzirom na kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj. Razvojni stadij predisponira korištenje medija kroz sve razvojne faze tijekom života, a njegov je utjecaj najveći u vrijeme djetinjstva i rane odrasle dobi te se smanjuje u funkciji dobi. Drugim riječima, kako u razdoblju adolescencije dolazi do ubrzanog razvijanja i formiranja ličnosti i stavova može se očekivati kako će upravo adolescenti biti podložni utjecaju medija. Brojne reklame koje mediji oglašavaju predstavljaju različita ponašanja kao poželjnima što može utjecati na psihosocijalni razvoj mladih. Socijalna se osjetljivost odnosi na sve socijalno-kontekstualne faktore koji mogu utjecati na nečiji odabir i reaktivnost na medije. Ovi faktori mogu djelovati na mikro (interpersonalni kontekst: npr. obitelj, prijatelji, vršnjaci), mezo (institucionalni kontekst: npr. škola, crkva, posao) i makro razini (društveni kontekst: npr. kulturne norme i vrijednost). Svaka od ovih razina može utjecati na to kako osobe koriste različite medije.

Drugi dio se odnosi na indirektne efekte medija prema kojem postoje tri stanja odgovora na medije, a to su kognitivno, emocionalno i ekscitativno stanje. Pretpostavka je modela da su efekti medija indirektni, tj. tri su stanja medijatori odnosa korištenja medija i efekata medija, a ta stanja proizlaze iz upotrebe medija. Stanje kognitivnog odgovora se odnosi na varijable poput pažnje, apsorpcije i percipirane realnosti. Stanje emocionalnog odgovora se odnosi na afektivne reakcije tijekom korištenja medija, a stanje ekscitativnog odgovora je vezano uz fiziološko uzbuđenje.

Treći dio se odnosi na višestruku ulogu diferencijalno-osjetljivih varijabli koje su navedene u prvom dijelu modela. Naime te varijable mogu imati različite konceptualne uloge. One mogu predviđati korištenje medija ili moderirati efekte medija. Drugim riječima, one varijable koje predisponiraju korištenje medija mogu biti i moderatori efekata medija na tri stanja. Pojedinci imaju tendenciju traženja one vrste medija koja djelomično odgovara njihovim vlastitim

predispozicijama (Klapper, 1960), razvojnoj razini (Valkenburg i Cantor, 2000) i društvenim normama (McDonald, 2009) te je razumljivo kako te varijable mogu i moderirati efekte medija na različite ishode.

Simultane uloge dispozicijskih varijabli se mogu objasniti hipotezom o dispozicijsko-sadržajnoj podudarnosti (eng. *disposition-content congruency hypothesis*). Prema toj hipotezi sadržaj medija koji je djelomično kongruentan s vlastitim predispozicijama vjerojatno će imati više efekta od nekongruentnog sadržaja. Osobe prosječno imaju tendenciju korištenja onih medija koji se ne razlikuju značajno u odnosu na postojeće kognicije, emocije, stavove, uvjerenja i ponašanja (Oliver, Kim i Sanders, 2006). Dispozicijski kongruentan sadržaj medija može, međutim, kod korisnika utjecati na stanje odgovora na medije. Ovaj proces može se objasniti fluentnosti u procesiranju, tj. objektivnom ili subjektivnom lakoćom kojom pojedinci procesiraju informacije (Alter i Oppenheimer, 2009). U usporedbi s dispozicijski nekongruentnim materijalom kongruentni materijal se obrađuje brže i učinkovitije jer se može povezati s postojećim mentalnim shemama korisnika medija. Sukladno navedenom, obrada kongruentnih informacija zahtijeva manje kognitivnih resursa što omogućava bolju obradu manje salijentnog materijala (Lang, 2009). Drugim riječima, može se očekivati kako će dispozicijske varijable poput spola ili crta ličnosti moderirati efekte medija na različite ishode.

Četvrti dio navodi kako su efekti medija po svojoj prirodi transakcijski, tj. ishodi utjecaja medija također mogu utjecati na korištenje medija tako što mogu utjecati na stanje odgovora na medije ili na diferencijalno-osjetljive varijable. Primjer je istraživanje Paula i Linza (2008) prema kojem osobe koje opetovano gledaju SEM u kojem se nalaze maloljetni glumci, postaju naviknuti i manje negativni prema ideji o spolnom odnosu s maloljetnom osobom. Kako se negativne evaluacije sadržaja smanjuju tako osoba može percipirati tu vrstu SEM-a uzbudljivijom.

1.4. Slanje seksualno eksplicitnih poruka

U zadnjem je desetljeću komunikacija putem različitih tehnologija postala bitan faktor u romantičnim odnosima. Različiti se mediji sve češće koriste u započinjanju, održavanju pa i prekidanju tih odnosa (Huntley, 2006). Zbog brzog pristupa internetu i popularnosti virtualne seksualne komunikacije ili virtualnog seksa neki autori smatraju kako će virtualni seks biti katalizator sljedeće "seksualne revolucije" (Cooper, Boies, Maheu i Greenfield, 2000). Jedno od

ponašanja koje je posebno popularno u današnje vrijeme odnosi se na slanje seksualno eksplicitnih poruka (eng. *sexting*). Pretečom ovog ponašanja može se smatrati virtualni seks (eng. *cybersex*) koji je prvi put spomenut 1991. godine, a odnosi se na ponašanja na internetu kojima je cilj uključivanje u seksualno zadovoljavajuće aktivnosti (Cooper, 2004). Slanje seksualno eksplicitnih poruka termin je koji je prvi put upotrijebljen 2005. godine kako bi se opisala praksa slanja seksualno eksplicitnih slika preko mobilnih uređaja (Roberts, 2005; prema Hudson i Fetro, 2015). Iako se istraživanja razlikuju u svojim definicijama ovog ponašanja, slanje seksualno eksplicitnih poruka najčešće se definira kao slanje *online* seksualnih poruka, vlastitih ili tuđih seksi fotografija, ili videa nekoj osobi (Klettke, Hallford i Mellor, 2014; Temple i sur., 2014).

1.5. Prevalencija i motivi za slanjem seksualno eksplicitnih poruka

Kada je u pitanju prevalencija slanja seksualno eksplicitnih poruka, istraživanja pokazuju kako od 10% do 35% adolescenata šalje seksualno eksplicitne poruke (Klettke i sur., 2014). Prevalencija se povećava s dobi (Mitchell, Finkerhor, Jones i Wolak, 2012) dok nalazi vezani uz spolne razlike nisu konzistentni. Tako neka istraživanja navode kako su djevojke sklonije slanju seksualno eksplicitnih poruka (Mitchell i sur., 2012), neka kako nema razlika (Rice i sur., 2012), neka kako mladići češće primaju seksualno eksplicitne poruke (Hinduja i Patchin, 2010), a neka kako nema razlike ni u slanju ni u primanju poruka (Lenhart, 2009).

U literaturi se navode različiti motivi zbog kojih osobe šalju seksualno eksplicitne poruke. Slanje seksualno eksplicitnih poruka može biti vrsta flertovanja te način privlačenja pažnje potencijalnih partnera (Englander, 2012; Henderson i Mogan, 2011). U istraživanju Temple i Choia (2014) pokazalo se kako mladi percipiraju slanje poruka kao metodu iniciranja seksualnih aktivnosti. Slanje seksualno eksplicitnih poruka najčešće se odvija unutar romantične veze, a služi poticanju intimnosti među partnerima (Klettke i sur., 2014). Brojni eksperti iz područja seksualnog zdravlja: savjetovatelji, psiholozi i psihijatri promoviraju slanje seksualno eksplicitnih poruka kao učinkovitu metodu za poboljšanje seksualne komunikacije. Često se slanje seksualno eksplicitnih poruka preporučuje onim parovima koji imaju poteškoća u povezivanju ili onim parovima gdje jedan od članova para često putuje zbog posla (Leshnoff, 2009; Steinberg, 2010). Kada se radi o ovom ponašanju unutar veze, ono je često povezano s izražavanjem pozitivnih emocija, povezivanjem i povjerenjem (Hasinoff, 2013). Istraživanja pokazuju kako sve više starijih od 50

godina šalje seksualno eksplicitne poruke kako bi poboljšali kvalitetu svog seksualnog života te dodali zabavu i romantičnost u odnose (Glenn-Haas, 2010a; Glenn-Haas, 2010b; Leshoff, 2009; Vetrini, 2010). Kao i mladi, starije osobe šalju seksualno eksplicitne poruke i onda kada žele započeti nove intimne odnose (Leshnoff, 2009). Bez obzira na dob, takvo ponašanje povećava razine ugodnosti i odvažnosti u seksualnoj komunikaciji među partnerima (Leshnoff, 2009).

1.6. Slanje seksualno eksplicitnih poruka i nepoželjni ishodi

Iako postoje brojne moguće prednosti, stručnjaci upozoravaju na rizike povezane sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka, poput mogućeg otkrivanja sadržaja poruka drugim osobama (Leshnoff, 2009). Često se kao moguća posljedica slanja seksualno eksplicitnih poruka navodi uznemiravanje putem interneta (eng. *cyberbullying*). Kod ovog ponašanja, pojedinac namjerno želi koristiti eksplicitne poruke kako bi uznemiravao, iskorištavao ili nagovarao vlasnika poruka na njemu željena ponašanja (Dunn, 2009; Muscari, 2010). Podaci pokazuju kako je 17% od 1247 ispitanika, raspona dobi od 13 do 26 godina prosljedilo seksualno sugestivnu poruku nekoj osobi kojoj ta poruka nije bila namijenjena (Associated Press-MTW, 2009). Dijeljenje i prosljeđivanje takvih poruka može imati ozbiljne posljedice za vlasnike poruka. Izloženost maltretiranju i osjećaji srama koji se javljaju kod žrtava u takvim situacijama mogu dovesti do samoubojstva (Brown, Keller i Stern, 2009), što je i zabilježeno u SAD-u (Friedman, 2010; Keys, 2009). Jedan od mogućih motiva slanja seksualno eksplicitnih poruka je i postizanje poštovanja od strane vršnjaka ili povećanje popularnosti (Vandeen Abeele, Campbell, Eggermont i Roe, 2014). Istraživanja ukazuju kako je vjerojatnije da će se djevojke, u odnosu na mladiće, dati nagovoriti na slanje seksualno eksplicitnih poruka (Englander, 2012).

Osim navedenog, slanje seksualno eksplicitnih poruka u maloljetnika se može smatrati i vrstom dječje pornografije što može imati ozbiljne zakonske posljedice (Ostrager, 2010). Kazneni Zakon Republike Hrvatske ne navodi slanje seksualno eksplicitnih poruka kao moguće kazneno djelo iako zabranjuje bilo kakvo korištenje pornografije kod mladih. Zanimljivo je za istaknuti kako zakon navodi "*Dijete se neće kazniti za proizvodnju i posjedovanje pornografskog materijala koji prikazuje njega samog ili njega i drugo dijete ako su oni sami taj materijal proizveli i posjeduju ga uz pristanak svakog od njih i isključivo za njihovu osobnu upotrebu.*" (Kazneni zakon, NN, 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15 čl. 163, st5), a upravo je ovo jedan od oblika slanja seksualno

eksplicitnih poruka. U svih 50 saveznih država u SAD-u postoje pravni akti koji zabranjuju posjedovanje seksualno eksplicitnih poruka koje uključuju maloljetnike, slanje takvih poruka, promociju ili nagovaranje maloljetnika na ovakvo ponašanje (Mobile Media Guard, 2011). Iako postoji zabrinutost oko mogućih negativnih efekata slanja seksualno eksplicitnih poruka, istraživanja pokazuju kako većina osoba koja šalje seksualno eksplicitne poruke nikada nije imala negativno iskustvo (Cox Communications, 2009; The National Campaign, 2008).

1.7. Prediktori slanja seksualno eksplicitnih poruka

Osim istraživanja mogućih motiva za slanjem seksualno eksplicitnih poruka, istraživači pokušavaju utvrditi i povezanost slanja seksualno eksplicitnih poruka s varijablama koje se odnose na opću dobrobit. Tako su istraživanja pokušala ustanoviti je li slanje seksualno eksplicitnih poruka indikator impulzivnosti, seksualnog preuzimanja rizika ili dobnog neprikladnog spolnog ponašanja. Rezultati navode kako su osobe koje šalju seksualno eksplicitne poruke vjerojatno spolno aktivne (Dake, Price, Mazriaz i Ward, 2012), ranije stupaju u spolne odnose (Temple i sur., 2012) te se upuštaju u visoko rizična spolna ponašanja (npr. više spolnih partnera, spolni odnos bez zaštite) (Bentosch, Snipes, Martin i Bull, 2013; Rice i sur., 2012). Istraživanja navode i povezanost s problematičnim konzumiranjem alkohola i konzumiranjem droga (Benotsch, Snipes, Martin i Bull 2013; Dake i sur., 2012), a slanje seksualno eksplicitnih poruka se navodi kao mogući medijator efekata konzumiranja alkohola na spolna ponašanja (Dir, Cyders i Coskunpinar, 2013).

Istraživanje provedeno na uzorku od 1280 ispitanika, raspona dobi od 13 do 26 godina je pokazalo da 38% mladih smatra kako je zbog slanja seksualno eksplicitnih poruka pronalaženje partnera lakše i jednostavnije, a 29% ih očekuje upoznavanje osobe kojoj šalju seksualno eksplicitne poruke (The National Campaign, 2008). Od ukupnog broja ispitanika koji su primili seksualno eksplicitnu poruku, 56% ih je izvijestilo kako ih je poruka seksualno uzбудila, 53% je zabavila, 52% je iznenadila, a 50% emocionalno uzbudila.

Slanje seksualno eksplicitnih poruka može biti odraz sklonosti k rizičnim aktivnostima u čijoj se podlozi nalazi traženje uzbuđenja, tj. crta ličnosti koja motivira pojedince da traže novost i intenzivna iskustva (Zuckerman, 1979). Osobe sklonije traženju uzbuđenja češće se upuštaju u rizična seksualna ponašanja, poput većeg broja spolnih partnera i neredovitog korištenja kontracepcije (Zuckerman, 1994), a to je prema određenim rezultatima povezano sa slanjem

seksualno eksplicitnih poruka (Gordon-Messer, Bauermesiter, Grodzinski i Zimmerman, 2012). Takve osobe često poduzimaju brojne rizike poput fizičkih, socijalnih, pa čak i financijskih kako bi doživjeli intenzivno iskustvo (Zuckerman, 1979). Kada je u pitanju korištenje tehnologije, visoko traženje uzbuđenja povezano je s korištenjem SEM-a (Perry, Accordino i Hewes, 2007; Weisskirch i Murphy, 2004) i igranjem *online* igara (Wang, Jackson, Zhang i Su, 2012). Istraživanja na odraslima nisu pronašla povezanost slanja seksualno eksplicitnih poruka i traženja uzbuđenja (Delevi i Weisskirch, 2013). Moguće je da slanje seksualnih poruka predstavlja različite stvari za mlade i odrasle osobe. Odrasli češće šalju seksualne poruke kao metodu održavanja intimnosti u odnosu, dok je mladima takvo ponašanje relativno novo, a samim time i uzbudljivo. Na uzorku mladih, međutim, neka istraživanja navode povezanost traženja uzbuđenja i slanja seksualno eksplicitnih poruka (Baumgartner, Sumter, Valkenburg i Livingstone, 2014; Dir i sur., 2013).

Jedan dio istraživanja se bavio ispitivanjem odnosa slanja seksualno eksplicitnih poruka i opće emocionalne dobrobiti mladih. U svom istraživanju Dake i sur. (2012) nalaze povezanost između slanja seksualno eksplicitnih poruka i osjećaja depresivnosti, planiranja samoubojstva i proživljavanja *online* zlostavljanja. Neka istraživanja ukazuju i na povezanost između anksioznog stila privrženosti i pristajanja na neželjeno slanje seksualno eksplicitnih poruka kod žena, zbog straha od gubitka partnera (Drouin i Tobin, 2014). U istraživanju koje je provedeno na uzorku od 3989 ispitanika raspona dobi od 13 do 18 godina u SAD-u pokazalo se kako je samopoštovanje negativno povezano sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka. Na uzorku djevojaka depresivna simptomatologija također je bila povezana sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka, iako takva povezanost nije bila značajna na uzorku mladića. Istraživanja, međutim, nisu konzistentna oko povezanosti slanja seksualno eksplicitnih poruka i lošijeg emocionalnog funkcioniranja, jer brojna druga tu povezanost ne pronalaze (Gordon-Messer i sur., 2012; Temple i sur., 2014).

Istraživanja su se također bavila ispitivanjem odnosa slanja seksualno eksplicitnih poruka i različitih crta ličnosti. Pokazalo se kako su neuroticizam, ekstraverzija i niska savjesnost povezani sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka. Socijalno anksiozne osobe također su češće slale seksualno eksplicitne poruke (McKenna, Green i Gleason, 2002; Reid i Reid, 2010). Neki autori povezuju slanje seksualno eksplicitnih poruka i s općenitom problematičnom upotrebom mobitela (Delevi i Weisskirch, 2013), a istraživanja pokazuju kako je problematična upotreba mobitela

povezana s ekstraverzijom, niskim samopoštovanjem (Bianchi i Phillips, 2005) i višim traženjem uzbuđenja (Leung, 2008).

Na kraju, relativno je malo pažnje posvećeno odnosu korištenja SEM-a i slanja seksualno eksplicitnih poruka. Dva do sad provedena istraživanja su pokazala kako je korištenje SEM-a pozitivno povezano sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka (Van Ouytsel, Ponnet i Walrave, 2014), s tim da efekti ovise o tome koliko mladi percipiraju SEM kao realan prikaz seksualne aktivnosti (Tomić i sur., 2016).

1.8. Specifičnosti razdoblja adolescencije i stabilnost crta ličnosti

S obzirom na relativnu novost ove tematike, i specifičnost razdoblja adolescencije u kojem se odvijaju brojne fizičke, psihološke i socijalne promjene zbog kojih se mladi mogu izlagati mogućim rizicima važno je ispitati moguće rizične i zaštitničke faktore vezane uz različita seksualizirana ponašanja. Brojna su se istraživanja bavila i ispitivanjem stabilnosti određenih crta ličnosti kroz adolescenciju. S obzirom na ubrzani kognitivni razvoj koji je praćen razvojem u moralnom rasuđivanju i razvoju ega može se očekivati kako će doći i do promjena u nekim crtama ličnosti (McCrae i sur., 2002). Tako istraživanja pokazuju kako se neke crte ličnosti mijenjaju dok su ostale relativno stabilne. Meta-analiza koju su napravili McCrae i sur. (2002) pokazala je kako u razdoblju adolescencije dolazi do porasta neuroticizma kod djevojaka i porasta u otvorenosti k iskustvima kod mladića i djevojaka. Porast u neuroticizmu je konzistentan s nalazima kako djevojke češće izvještavaju o osjećajima depresivnosti (Radloff, 1991) i nižim razinama samopoštovanja (Robins, Fraley, Roberts i Trzesniewski, 2001). Ovi rezultati mogu biti posljedica hormonalnih promjena ili spolnih uloga koje društvo nameće mladima. Kada je u pitanju traženje uzbuđenja, istraživanja pokazuju kako prosječne vrijednosti traženja uzbuđenja imaju tendenciju k porastu tijekom adolescencije, a potom padaju kroz odraslu dob (Zuckerman, 2007). Istraživanje koje se bavilo ispitivanjem stabilnosti traženja uzbuđenja, na uzorku od 868 adolescenata, pokazalo je kako je ta crta stabilna za 20% onih koji postižu niske rezultate i 20% onih koji postižu visoke rezultate, dok preostalih 60% pokazuje umjereno povećanje (Lynne-Landsman, Graber, Nichols i Botvin, 2011).

Kako sve veći broj mladih koristi SEM, istraživači u zadnja dva desetljeća pokušavaju odgovoriti na pitanja o mogućoj štetnosti i posljedicama korištenja te vrste medija. Pregledom

dosadašnje literature te vodeći se DSMM-om, cilj je ovog istraživanja ispitati doprinose medijskih varijabli (SEM), stupanja u spolni odnos te dispozicijskih varijabli (traženje uzbuđenja, samopoštovanje, anksioznost i depresivnost) u objašnjenju slanja seksualno eksplicitnih poruka kod adolescenata. Prvi i treći dio DSMM-a navode kako dispozicijske varijable mogu predisponirati pojedince ka korištenju određene vrste medija, u ovom slučaju SEM-a, ali mogu biti i moderatori efekata SEM-a na različite ishode. Upravo će ovaj rad provjeriti koliko dobro navedene dispozicijske varijable predviđaju slanje seksualno eksplicitnih poruka u longitudinalnom nacrtu. U kontekstu ovog istraživanja krajnji ishod se smatra slanje seksualno eksplicitnih poruka kao nova vrsta erotskog ponašanja koje je posljedica sve veće seksualizacije i razvoja medija u današnje vrijeme. Nalazi ovog istraživanja mogli bi dodatno razjasniti karakteristike adolescenata koji se upuštaju u različita seksualizirana ponašanja te bi mogli uputiti na niz praktičnih implikacija.

2. PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

2.1. Problemi ovog rada su:

1. Ispitati doprinose sklonosti traženju uzbuđenja, samopoštovanja, prisutnosti simptoma depresije i anksioznosti, korištenja seksualno eksplicitnog materijala (SEM) te stupanja u spolne odnose u objašnjenju prisutnosti slanja seksualno eksplicitnih poruka u prvom mjerenju.

2. Ispitati doprinose sklonosti traženju uzbuđenja, samopoštovanja, prisutnosti simptoma depresije i anksioznosti, korištenja seksualno eksplicitnog materijala (SEM) te stupanja u spolne odnose, uz kontrolu slanja seksualno eksplicitnih poruka iz prvog mjerenja, u objašnjenju prisutnosti slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju.

3. Ispitati interakcijske efekte korištenja seksualno eksplicitnog materijala (SEM) sa sklonosti traženju uzbuđenja, samopoštovanjem, prisutnošću simptoma depresije i anksioznosti, u objašnjenju prisutnosti slanja seksualnih poruka u prvom mjerenju.

4. Ispitati interakcijske efekte korištenja seksualno eksplicitnog materijala sa sklonosti traženju uzbuđenja, samopoštovanjem, prisutnošću simptoma depresije i anksioznosti, uz kontrolu slanja seksualno eksplicitnih poruka iz prvog mjerenja, u objašnjenju prisutnosti slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju.

2.2. Hipoteze su:

1.a. Adolescenti koji su u prvom mjerenju skloniji traženju uzbuđenja, imaju niže samopoštovanje te izraženije simptome anksioznosti i depresivnosti češće će slati seksualno eksplicitne poruke u oba mjerenja.

1.b. Adolescenti koji u prvom mjerenju češće koriste SEM i koji su spolno aktivni češće će slati seksualno eksplicitne poruke u oba mjerenja.

2.a. Adolescenti koji su u prvom mjerenju skloniji traženju uzbuđenja i koji češće koriste SEM češće će slati seksualno eksplicitne poruke u oba mjerenja.

2.b. Adolescenti koji su u prvom mjerenju nižeg samopoštovanja i koji češće koriste SEM češće će slati seksualno eksplicitne poruke u oba mjerenja.

2.c. Adolescenti koji su u prvom mjerenju anksiozniji i depresivniji i koji češće koriste SEM češće će slati seksualno eksplicitne poruke u oba mjerenja.

3. METODA

3.1. Ispitanici

Istraživanje je provedeno na populacijskom uzorku učenika drugih razreda srednjih škola u Rijeci. U prvom je mjerenju sudjelovalo 1307 učenika, a u drugom njih 1295. Nakon isključivanja ispitanika s nepotpunim odgovorima, kao i onih koji nisu sudjelovali u oba mjerenja, u uzorak je uključeno 977 ispitanika. U ukupnom uzorku mladići su zastupljeni s 40.5% ($N=396$), a djevojke s 59.5% ($N=581$). Raspon dobi je od 15 do 18 godina ($M=15.82$; $SD=.51$). Od ukupnog broja ispitanika, 30.5% učenika pohađa gimnazije i 69.5% strukovne škole. U prvom mjerenju 21.1% ispitanika je imalo spolni odnos, 92.5% je bar jednom koristilo SEM, a 61% je koristilo SEM u proteklih šest mjeseci, dok je u drugom mjerenju 26.5% ispitanika bilo spolno aktivno, a 57.4% je koristilo SEM između prvog i drugog mjerenja.

3.2. Instrumentarij

U istraživanju su korišteni mjerni instrumenti konstruirani za potrebe projekta "*Prospective Biopsychosocial Study of the Effects of Sexually Explicit Material on Young People's Sexual Socialization and Health (PROBIOPS)*" čiji je nositelj prof. dr. sc. Aleksandar Štulhofer s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Odsjeka za sociologiju. Radi se o longitudinalnom znanstvenom istraživanju efekata seksualiziranih medija na stavove, ponašanje i vjerovanja mladih. S obzirom da neke od korištenih mjera nisu prethodno korištene na našem uzorku, provjerene su njihove metrijske karakteristike.

Korišteni su sljedeći mjerni instrumenti:

1. Sociodemografski podatci

Prikupljeni sociodemografski podatci su spol, dob ispitanika i vrsta srednje škole (gimnazija ili strukovna škola).

2. Stupanje u spolni odnos

Ovaj je podatak bio provjeren pitanjem jesu li do trenutka mjerenja ikada imali spolni odnos (snošaj), a mogući odgovori su bili *Da* ili *Ne*.

3. Korištenje seksualno eksplicitnog materijala (SEM)

SEM je definiran kao svi materijali koji izravno i otvoreno prikazuju spolni odnos, odnosno različite seksualne aktivnosti. Učestalost korištenja SEM-a ispitana je jednom česticom: "*U posljednjih 6 mjeseci koliko si često koristio pornografiju?*", a procjena se vršila na skali Likertova tipa od 1 (*niti jednom*) do 8 (*više puta dnevno*).

4. Slanje seksualno eksplicitnih poruka

Slanje seksualno eksplicitnih poruka se mjerilo skalom korištenom u istraživanju provedenom na hrvatskom uzorku (Tomić i sur., 2016). S obzirom na relativnu novost ove tematike, čestice u radu Tomića i sur. (2016) su konstruirane za potrebe projekta temeljem pregleda postojećih istraživanja (npr., Lenhart, 2009; Mitchell i sur., 2012). Skala sadrži četiri čestice koje ispituju učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka nekome, slanja vlastitih seksualnih fotografija ili videa te slanja pornografskih fotografija ili videa. U prvom mjerenju ispitivala se učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka u proteklih 6 mjeseci, a u drugom mjerenju u protekla 4 mjeseca. Zadatak ispitanika bio je označiti na skali Likertova tipa od 1 (*nijednom*) do 5 (*6 ili više puta*) čestinu ponašanja. Raspon rezultata se kreće od 4 do 20, a viši rezultati upućuju na češće slanje seksualno eksplicitnih poruka. Na podacima iz oba mjerenja su provjerene metrijske karakteristike skale. Provedena je faktorska analiza s ciljem provjere faktorske valjanosti. Rezultat na Kaiser-Meyer-Olkin testu iznosi .64, a na Bartlettovom testu sfericiteta iznosi 848,837 ($df=6$) na razini značajnosti od $p<.01$ što ukazuje na prikladnost korelacijske matrice za faktorizaciju (Field, 2009; Fulgosi, 1988). Kao metodu ekstrakcije faktora korištena je metoda glavnih komponenti. Uzimajući u obzir Kaiser-Guttmanov kriterij, dobiven je jedan značajni faktor koji objašnjava 53.7 % varijance manifestnih varijabli. Faktorska analiza provedena na podacima iz drugog mjerenja pokazuje slične rezultate, s tim da dobiveni faktor objašnjava 56.9% varijance manifestnih varijabli. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za kompozitnu varijablu iznosi .67 u prvom mjerenju te .69 u drugom mjerenju. Test-retest pouzdanost u razmaku od četiri mjeseca iznosi .59.

5. Samopoštovanje

U ovom istraživanju korišten je Kratki upitnik samoopisivanja koji je prilagođena verzija *Self-Description Questionnaire*-a (Cenat i sur., 2014). Upitnik je za potrebe projekta preveden na hrvatski jezik metodom dvostrukog prijevoda. Upitnik se sastoji od četiri čestice, a zadatak

ispitanika bila je procjena koliko se čestice odnose na njih na skali Likertova tipa od 1 (*uopće se ne odnosi na mene*) do 5 (*u potpunosti se odnosi na mene*). Primjer čestice ovog upitnika je "*U cjelini, mogu se ponositi sobom*". Raspon rezultata se kreće od 4 do 20, a viši rezultati upućuju na veće samopoštovanje. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije koju navode autori iznosi .80 (Cenat i sur., 2014), a dobivena je i zadovoljavajuća prognostička valjanost upitnika. U ovom radu pouzdanost tipa unutarnje konzistencije koja je dobivena u prvom i drugom mjerenju iznosi .81. Test-retest pouzdanost u razmaku od četiri mjeseca iznosi .74.

6. Anksioznost i depresivnost

U ovom istraživanju korišten je Kratki upitnik anksioznosti i depresivnosti koji je prilagođena verzija *Patient Health Questionnaire for Depression and Anxiety (the PHQ-4;* Kroenke, Spitzer, Williams i Lowe, 2009). Upitnik je za potrebe projekta preveden na hrvatski jezik metodom dvostrukog prijevoda. Upitnik se sastoji od četiri čestice, po dvije za ispitivanje prisutnosti simptoma anksioznosti i dvije za ispitivanje prisutnosti simptoma depresivnosti. Primjer čestice za ispitivanje anksioznosti je: *Osjećao/la sam se nervozno ili napeto*, a za ispitivanje depresivnosti: *Nisu me baš zanimale ni veselile stvari koje sam radio/la*. Čestice korištene u ovom istraživanju predstavljaju čestice iz drugih upitnika namijenjenih ispitivanju prisutnosti simptoma (Gad-7 i PHQ-8) te se pokazalo kako vrlo dobro ispituju simptome, i sadrže ključne kriterije za dijagnosticiranje navedenih poremećaja (Kroenke, Spitzer, Williams, Monahan i Lowe, 2007). Zadatak ispitanika bio je procijeniti koliko se čestice odnose na njih, u protekla dva tjedna, na skali Likertova tipa od 1 (*uopće ne*) do 4 (*gotovo svaki dan*). Raspon rezultata se kreće od 4 do 16, a viši rezultat upućuje na izraženije simptome. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije u prvom mjerenju iznosi .85 kao što je dobiveno i u originalnom radu (Kroenke i sur., 2009), dok pouzdanost u drugom mjerenju iznosi .83. Test-retest pouzdanost u razmaku od četiri mjeseca iznosi .62. Autori originalne skale su u svom radu dobili zadovoljavajuću konstruktivu valjanost i faktorsku valjanost. Faktorska analiza je izlučila dva faktora, koja su objasnila 84% varijance manifestnih varijabli (Kroenke i sur., 2009). U ovom radu provedena je faktorska analiza kojom je izlučen jedan značajan faktor. Njime je objašnjeno 62% varijance manifestnih varijabli, a sve saturacije čestica su bile veće od .71. U daljnjim analizama ovaj će upitnik koristiti kao jednodimenzionalan konstrukt.

7. Traženje uzbuđenja

U ovom istraživanju korišten je Kratki upitnik traženja uzbuđenja koji je prilagođena verzija *Brief Sensation Seeking Scale*-a (BSSS-4; Stephenson, Hoyle, Palmgreen i Slater, 2003). Upitnik je za potrebe projekta preveden na hrvatski jezik metodom dvostrukog prijevoda. BSSS-4 upitnik je skraćena verzija Kratkog upitnika traženja uzbuđenja (*Brief Sensation Seeking Scale*; BSSS, Hovle, Stephenson, Palmgreen, Lorch i Donohew, 2002). Upitnik se sastoji od četiri čestice koje su izabrane tako da svaka najbolje reprezentira svaki od četiri faktora iz Upitnik traženja uzbuđenja (*Sensation Seeking Scale*; Zuckerman, Eysenck S. i Eysenck H., 1978). Primjer čestice za ovaj upitnik je: *Volim raditi stvari koje su drugima zastrašujuće*. Zadatak ispitanika je procijeniti stupanj u kojem se čestice odnose na njih na skali Likertova tipa od 1 (*uopće se ne odnosi na mene*) do 5 (*u potpunosti se odnosi na mene*). Raspon rezultata kreće se od 4 do 20, a viši rezultat upućuje na višu tendenciju ka traženju uzbuđenja. Korelacije skraćene skale s ukupnim rezultatom BSSS skale iznosi .89, što upućuje na zadovoljavajuću konvergentnu valjanost (Stephenson i sur., 2003). Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije iznosi .66 a dobivena je i zadovoljavajuća prognostička valjanost (Stephenson i sur., 2003). U ovom radu, pouzdanost tipa unutarnje konzistencije iznosi .76 u prvom mjerenju te .75 u drugom mjerenju. Test-retest pouzdanost u razmaku od četiri mjeseca iznosi .65.

3.3. Postupak istraživanja

Suglasnost o provedbi istraživanja je dalo Etičko povjerenstvo Filozofskog fakulteta u Zagrebu te Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Projekt se provodi u Zagrebu i Rijeci, a u ovom radu koristiti će se podatci koji su dobiveni na riječkom području. Ukupno 14 srednjih škola u Rijeci je pristalo sudjelovati u istraživanju. Svi roditelji su pismeno informirani o sudjelovanju djece u istraživanju. Dvoje istraživača je nakon sastanka s voditeljem projekta na kojem su dobivene upute o provođenju upitnika odlazilo u sve druge razrede srednjih škola, distribuiralo upitnike i nadgledalo njihovo ispunjavanje. Ispitanici su bili informirani kako je sudjelovanje dobrovoljno, mogli su odustati u bilo kojem trenutku te su mogli upitati istraživača za nejasnoće vezane uz pitanja i uputu. Istraživanje se provodilo u 2 navrata. Prvi dio istraživanja se provodio tijekom prosinca 2015., a drugi dio tijekom kraja travnja 2016. U drugom dijelu se na isti način ispitivalo slanje seksualno eksplicitnih poruka kao i u prvom dijelu. Prikupljanje podataka su

obavili isti istraživači u oba mjerenja. Za ispunjavanje upitnika bio je predviđen jedan školski sat u trajanju od 45 minuta, iako je ispunjavanje trajalo do otprilike 30 minuta. Kako bi se osigurala anonimnost i privatnost podataka, između svih učenika su postavljene kartonske pregrade A3 veličine kako bi onemogućili gledanje u odgovore drugih ispitanika. Uz to, svaki ispitanik je trebao napisati jedinstvenu šifru (uz dobivenu uputu) kako bi mogli upariti odgovore za svaki sljedeći dio istraživanja. Nakon što su ispitanici završili ispunjavanje, istraživači su prekontrolirali upisane šifre te upitnik stavili u kovertu A4 formata koja je prije izlaska iz učionice bila zatvorena.

4. REZULTATI

Prvo je provjerena normalnost distribucija ispitanih varijabli (slanje seksualno eksplicitnih poruka, samopoštovanje, anksioznost i depresivnost te traženje uzbuđenja). Korišteni parametri su asimetričnost i spljoštenost zbog veličine uzorka. Ispitane su i spolne razlike u svim navedenim varijablama.

4.1. Deskriptivni podaci i spolne razlike mjerenih varijabli

U Tablici 1. prikazani su podaci analize normalnosti te deskriptivni podaci korištenih varijabli odvojeni po spolu.

Tablica 1. *Deskriptivni podaci i normalnost distribucija te spolne razlike za dob, učestalost korištenja SEM-a, čestinu slanja seksualno eksplicitnih poruka, samopoštovanje, anksioznost i depresivnost te traženje uzbuđenja za mladiće i djevojke*

	<i>M</i>		<i>SD</i>		<i>Asimetričnost</i>		<i>Spljoštenost</i>	
	<i>M</i>	<i>Ž</i>	<i>M</i>	<i>Ž</i>	<i>M</i>	<i>Ž</i>	<i>M</i>	<i>Ž</i>
Prvo mjerenje								
Dob	15.89	15.78	.52	.49	.18	-.42	2.1	-.02
SEM*	4.85	1.79	2.1	1.36	-.39	2	-1.02	3.51
SSEP*	6.11	5.36	3.17	2.31	2.04	2.27	4.62	5.98
Samopoštovanje*	16.57	15.25	2.53	2.85	-1	-.82	1.33	.95
Anksioznost i depresivnost*	7.7	9.43	2.84	3.32	.92	.39	.42	-.84
Traženje uzbuđenja	12.99	13.16	3.7	3.67	-.3	-.23	-.28	-.24
Drugo mjerenje								
SEM*	5.01	1.78	2.13	1.41	-.58	2.08	-.84	3.8
SSEP*	5.83	5.2	2.94	2.33	2.33	2.8	6.55	9.76
Samopoštovanje*	16.80	15.54	2.52	2.88	-.82	-.73	.52	.8
Anksioznost i depresivnost*	7.31	8.76	2.67	3.04	1.10	0.58	1.23	.54
Traženje uzbuđenja	14.10	14.07	3.40	3.47	-.43	.48	-.04	.01

* $p < .001$; spolne razlike za navedene varijable, SEM – seksualno eksplicitni materijal, SSEP – slanje seksualno eksplicitnih poruka

Rezultati su pokazali kako su podaci simetrični, dok postoji spljoštenost kod varijable slanje seksualno eksplicitnih poruka u oba mjerenja, što je više izraženo u poduzorku djevojaka. Iz dobivenih podataka se može zaključiti kako se radi o učenicima koji rjeđe šalju seksualno eksplicitne poruke, višeg su samopoštovanja, manje su anksiozni i depresivni te su umjereno skloni traženju uzbuđenja.

Kako bi ispitali spolne razlike u navedenim varijablama, provedeni su t-testovi za nezavisne uzorke. Rezultati su pokazali kako mladići češće koriste SEM $t(878) = 26.25; p < .001$, češće šalju seksualno eksplicitne poruke $t(963) = 4.24; p < .001$, imaju više samopoštovanje $t(952) = 7.33; p < .001$ te su manje anksiozni i depresivni $t(967) = -8.43; p < .001$ u odnosu na djevojke. Dobivene razlike su potvrđene i u drugom mjerenju.

Od ukupnog broja mladića koji su sudjelovali u istraživanju, u prvom mjerenju njih 49.6% nikada nije poslalo seksualno eksplicitnu poruku, 35% ih je poslalo jedan put, 10.8% ih je poslalo 2-3 puta, 3.1% ih je poslalo 4-5 puta, a 1.5% ih je poslalo 6 ili više puta. U drugom mjerenju, 53.2% mladića nije poslalo seksualno eksplicitnu poruku u protekla četiri mjeseca od provođenja istraživanja, 33.1% ih je poslalo jedan put, 10.4% ih je poslalo 2-3 puta, 1.8% ih je poslalo 4-5 puta, a 1.5% ih je poslalo 6 ili više puta.

Od ukupnog broja djevojaka koje su sudjelovale u istraživanju, u prvom mjerenju njih 60.4% nikada nije poslalo seksualno eksplicitnu poruku, 31.3% ih je poslalo jedan put, 6.6% ih je poslalo 2-3 puta, 1.4% ih je poslalo 4-5 puta, a 0.3% ih je poslalo 6 ili više puta. U drugom mjerenju, 65.1% djevojaka nije poslalo seksualno eksplicitnu poruku u protekla četiri mjeseca od provođenja istraživanja, 27% ih je poslalo jedan put, 6% ih je poslalo 2-3 puta, 1.2% ih je poslalo 4-5 puta, a 0.7% ih je poslalo 6 ili više puta.

4.2. Povezanost mjerenih varijabli

Kako bi ispitali povezanost varijabli korištenih u ovom radu izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije, a rezultati su prikazani u Tablici 2.

Tablica 5. *Pearsonov koeficijent korelacije za sve korištene varijable*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
<i>1. Spolni odnos</i>	-	.19**	.40**	.02	.14**	.08*	.32**
<i>2. SEM</i>	.12**	-	.37**	-.16**	.13**	.14**	.32**
<i>3. Slanje seksualno eksplicitnih poruka (prvo mjerenje)</i>	.33**	.39**	-	-.06	.17**	.18**	.62**
<i>4. Samopoštovanje</i>	.13**	-.02	.07	-	-.36**	-.03	.08
<i>5. Anksioznost i depresivnost</i>	.02	.02	.10	-.19**	-	.16**	.15**
<i>6. Traženje uzbuđenja</i>	.09	.19**	.23**	.09	.16**	-	.13**
<i>7. Slanje seksualno eksplicitnih poruka (drugo mjerenje)</i>	.25**	.27**	.55**	.13*	.08	.14**	-

* $p < .05$; ** $p < .01$; Povezanost varijabli za djevojke se nalazi iznad dijagonale, a za mladiće ispod dijagonale; SEM – seksualno eksplicitni materijal

Rezultati su pokazali kako postoji pozitivna povezanost između stupanja u spolni odnos i čestine korištenja SEM-a i slanja seksualno eksplicitnih poruka u oba mjerenja, a ta povezanost je nešto viša na poduzorku djevojaka. Mladići i djevojke koji su stupili u spolni odnos češće koriste SEM i češće šalju seksualno eksplicitne poruke. Stupanje u spolni odnos također je pozitivno povezano s anksioznosti i depresivnosti te traženjem uzbuđenja kod djevojaka, dok na poduzorku mladića pozitivna povezanost postoji samo sa samopoštovanjem. Spolno aktivne djevojke su anksioznije i depresivnije te sklonije traženju uzbuđenja, dok spolno aktivni mladići imaju više razine samopoštovanja.

Kada je u pitanju povezanost čestine korištenja SEM-a i ostalih varijabli, rezultati su pokazali kako kod mladića i djevojaka postoji pozitivna povezanost sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka u oba mjerenja i traženjem uzbuđenja. Korištenje SEM-a pozitivno je povezano

s anksioznosti i depresivnosti, a negativno povezano sa samopoštovanjem na poduzorku djevojaka. Mladići koji češće koriste SEM učestalije šalju seksualno eksplicitne poruke u oba mjerenja i imaju izraženiju osobinu traženja uzbuđenja. S druge strane, djevojke koje češće koriste SEM imaju izraženije simptome anksioznosti i depresivnosti te manje razine samopoštovanja. Učestalije slanje seksualno eksplicitnih poruka u prvom mjerenju povezano je s traženjem uzbuđenja i učestalijim slanjem seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju, i kod djevojaka i kod mladića. Slanje seksualno eksplicitnih poruka je pozitivno povezano s anksioznosti i depresivnosti kod djevojaka. Mladići i djevojke koji češće šalju seksualno eksplicitne poruke u prvom mjerenju imaju izraženiju osobinu traženja uzbuđenja te češće šalju seksualno eksplicitne poruke u drugom mjerenju, s tim da su djevojke koje šalju seksualno eksplicitne poruke anksioznije i depresivnije. Samopoštovanje je negativno povezano s anksioznosti i depresivnosti i ta je povezanost nešto veća kod djevojaka. Anksioznost i depresivnost podjednako su pozitivno povezane s traženjem uzbuđenja kod mladića i djevojaka. Nadalje, anksioznost i depresivnost su kod djevojaka pozitivno povezane sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju. Mladići i djevojke koji imaju niže razine anksioznosti i depresivnosti imaju više samopoštovanje te niže razine traženja uzbuđenja. Nadalje, djevojke koje imaju više razine anksioznosti i depresivnosti češće šalju seksualno eksplicitne poruke u drugom mjerenju.

4.3. Doprinos prediktorskih varijabli u objašnjenju učestalosti slanja seksualno eksplicitnih poruka

Proveli smo četiri hijerarhijske regresijske analize kojima smo ispitali doprinos prediktorskih varijabli u objašnjenju učestalosti slanja seksualno eksplicitnih poruka. U prvom koraku unijeli smo traženje uzbuđenja, samopoštovanje i anksioznost i depresivnost, u drugom spolni odnos i korištenje SEM-a, a u trećem interakcijske varijable SEM-a i varijable iz prvog koraka. Kriterijska varijabla u prvoj regresijskoj analizi je učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka u prvom mjerenju, dok je u drugoj analizi kriterijska varijabla učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju. Analize su napravljene odvojeno za djevojke i mladiće. Rezultati su prikazani u Tablici 6., 7., 8. i 9.

Tablica 6. Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka u prvom mjerenju za mladiće

PREDIKTORSKE VARIJABLE	1. korak	2. korak	3. korak
	β		
Traženje uzbuđenja	.18**	.12**	.04
Samopoštovanje	.10	.08	.04
Anksioznost i depresivnost	.11*	.10*	-.02
Spolni odnos		.21**	.21**
SEM		.32**	.35**
INTERAKCIJE			
SEM i Traženje uzbuđenja			.13*
SEM i Samopoštovanje			.07
SEM i Depresivnost i anksioznost			.18**
$_{kor}R^2$.05**	.21**	.24**
ΔR^2		.16**	.03**

* $p < .01$ ** $p < .001$, SEM – seksualno eksplicitni materijal

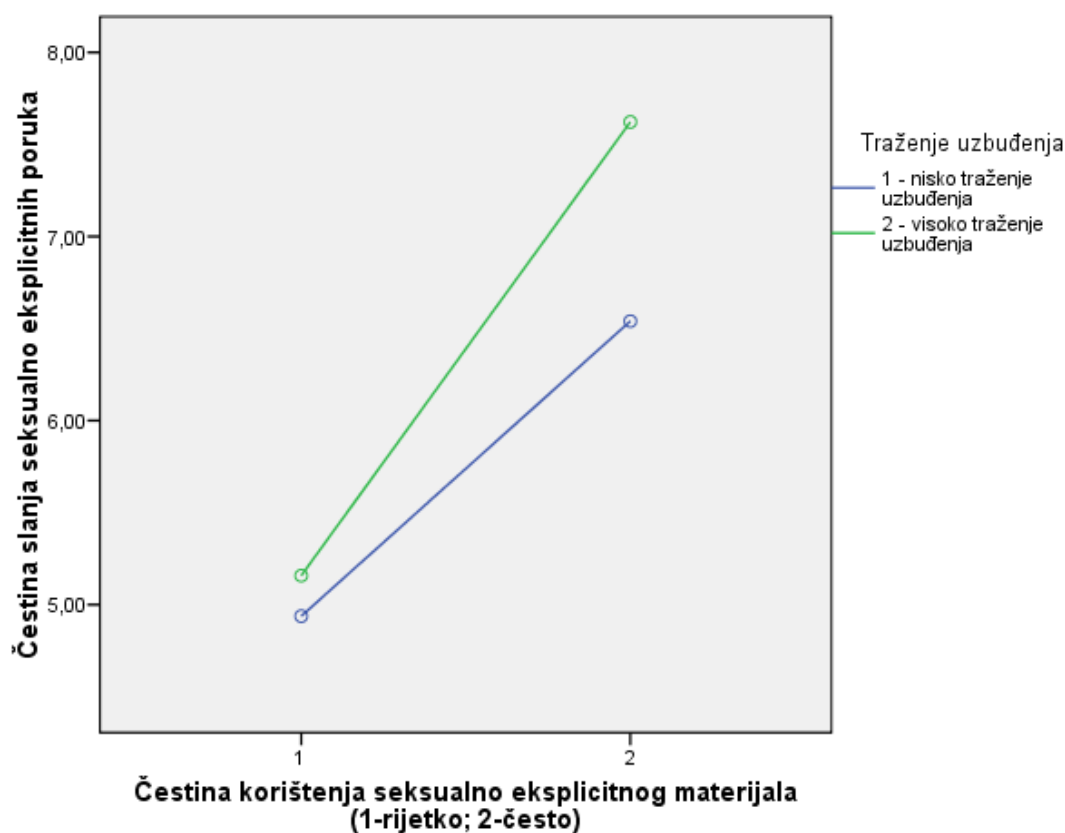
Tablica 7. Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka u prvom mjerenju za djevojke

PREDIKTORSKE VARIJABLE	1. korak	2. korak	3. korak
	β		
Traženje uzbuđenja	.13**	.08*	.06
Samopoštovanje	-.02	-.02	-.06
Anksioznost i depresivnost	.11*	.05	-.01
Spolni odnos		.35**	.34**
SEM		.28**	.29**
INTERAKCIJE			
SEM i Traženje uzbuđenja			-.03
SEM i Samopoštovanje			-.08
SEM i Depresivnost i anksioznost			-.08
$\text{kor}R^2$.03**	.25**	.25
ΔR^2		.22**	.00

* $p < .01$ ** $p < .001$; SEM – seksualno eksplicitni materijal

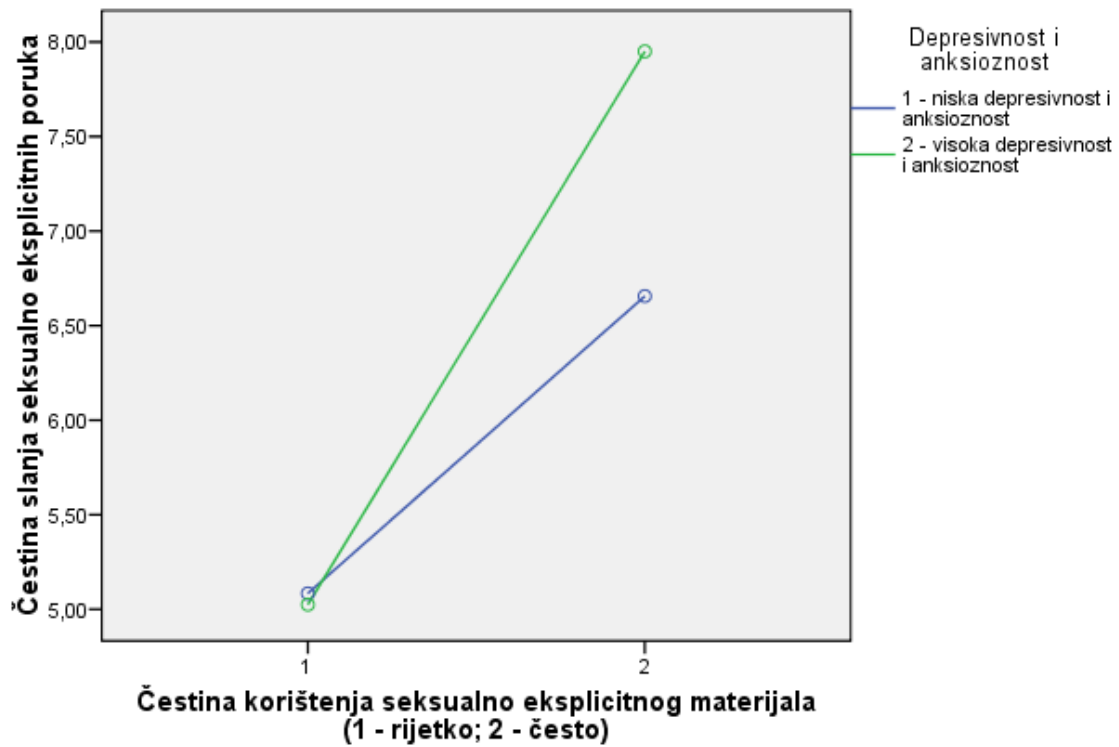
Prema dobivenim rezultatima, prediktorske varijable objasnile su 24% varijance varijable učestalosti slanja seksualno eksplicitnih poruka iz prvog mjerenja kod mladića i 25% kod djevojaka. Model se sastojao od tri koraka, a prve su unesene varijable koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti, potom ponašajne koje su se nalaze u drugom koraku te na kraju moderatorski efekti varijabli koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti varijabli i korištenja SEM-a. Tako je traženje uzbuđenja te depresivnost i anksioznost pozitivan prediktor slanja seksualno eksplicitnih poruka kod mladića i djevojaka. Prvi korak je objasnio ukupno 5% varijance kod mladića i 3% varijance

kod djevojaka. U drugom su koraku uneseni sljedeći prediktori: stupanje u spolni odnos i korištenje SEM-a koji su se pokazali značajnim pozitivnim prediktorima slanja seksualno eksplicitnih poruka kod mladića i djevojaka. Drugi korak je objasnio ukupno 16% varijance kod mladića i 23% varijance kod djevojaka. U trećem su koraku unesene interakcijske varijable između SEM-a i traženja uzbuđenja, samopoštovanja i anksioznosti i depresivnosti, nakon čega traženje uzbuđenja i anksioznost i depresivnost nisu više značajni prediktori. Traženje uzbuđenja i depresivnost i anksioznost su se pokazali značajnim pozitivnim moderatorom efekata SEM-a na slanje seksualno eksplicitnih poruka u prvom mjerenju i to samo na poduzorku mladića. Oni mladići koji su skloniji traženju uzbuđenja i češće koriste SEM te oni mladići koji su anksiozniji i depresivniji i češće koriste SEM učestalije šalju seksualno eksplicitne poruke u prvom mjerenju (Slika 1. i 2.). Treći korak je objasnio 3.4% varijance kod mladića.

Slika 1. Prikaz čestine slanja seksualno eksplicitnih poruka ovisno o razinama traženja uzbuđenja i čestine korištenja SEM-a

Čestina slanja seksualno eksplicitnih poruka povećava se u funkciji izraženosti traženja uzbuđenja te učestalosti korištenja seksualno eksplicitnog materijala.

Slika 2. Prikaz čestine slanja seksualno eksplicitnih poruka ovisno o razinama depresivnosti i anksioznosti te čestine korištenja SEM-a

Čestina slanja seksualno eksplicitnih poruka povećava se u funkciji izraženosti depresivnosti i anksioznosti te učestalosti korištenja seksualno eksplicitnog materijala.

Tablica 8. Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju za mladiće

PREDIKTORSKE VARIJABLE	1. korak	2. korak	3. korak	4. korak
	β			
Učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka (prvo mjerenje)	.55**	.54**	.48**	.48**
Traženje uzbuđenja		-.00	-.01	.03
Samopoštovanje		.10*	.10*	.13
Anksioznost i depresivnost		.08	.10	.04
Spolni odnos			.07	.06
SEM			.10*	.13*
INTERAKCIJE				
SEM i Traženje uzbuđenja				-.07
SEM i Samopoštovanje				-.04
SEM i Depresivnost i anksioznost				.07
R ²	.30**	.31	.32*	.32
ΔR^2		.01	.01*	.00

*p<.01 **p<.001; SEM – seksualno eksplicitni materijal

Tablica 9. Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterijsku varijablu učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju za djevojke

PREDIKTORSKE VARIJABLE	1. korak	2. korak	3. korak	4. korak
	β			
Učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka (prvo mjerenje)	.62**	.61**	.54**	.54**
Traženje uzbuđenja		.02	.00	-.06
Samopoštovanje		-.03	-.03	-.03
Anksioznost i depresivnost		.04	.03	.08
Spolni odnos			.06	.06
SEM			.11**	.10*
INTERAKCIJE				
SEM i Traženje uzbuđenja				-.08
SEM i Samopoštovanje				-.02
SEM i Depresivnost i anksioznost				.07
R ²	.38**	.38	.39**	.39
ΔR^2		.00	.01**	.01

*p<.01 **p<.001; SEM – seksualno eksplicitni materijal

Prema dobivenim rezultatima, prediktorske varijable objasnile su 32% varijance varijable učestalosti slanja seksualno eksplicitnih poruka kod mladića i 39% kod djevojaka. Model se sastojao od četiri koraka. Kako bismo kontrolirali doprinos varijable učestalosti slanja seksualno

eksplicitnih poruka u prvom mjerenju u objašnjenju varijance varijable učestalosti slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju, ta je varijabla unesena u prvi korak hijerarhijske regresijske analize. Kao što je i očekivano, slanje seksualno eksplicitnih poruka iz prvog mjerenja je značajan pozitivan prediktor slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju, a ukupno objašnjava 30% varijance kod mladića i 38% varijance kod djevojaka. Redoslijed unošenja varijabli u preostala tri koraka je ta da su druge unesene bile varijable koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti, nakon čega su unesene ponašajne te moderatorski efekti varijabli koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti i korištenja SEM-a u zadnjem koraku. U drugom koraku su unesene varijable traženja uzbuđenja, samopoštovanja i anksioznosti i depresivnosti, a značajnim pozitivnim prediktorom se pokazalo samo samopoštovanje i to na uzorku mladića. Drugi korak je objasnio 1% varijance kod mladića. U trećem koraku su unesene varijable stupanja u spolni odnos koja se nije pokazala kao značajan prediktor slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju te čestine korištenja SEM-a koji se pokazao značajnim pozitivnim prediktorom slanja seksualno eksplicitnih poruka iz drugog mjerenja na uzorku mladića i djevojaka. Treći korak je objasnio 1% varijance i kod mladića i kod djevojaka. U četvrtom koraku su unesene interakcijske varijable između SEM-a i traženja uzbuđenja, samopoštovanja i anksioznosti i depresivnosti, nakon čega samopoštovanje više nije značajan prediktor na poduzorku mladića. Rezultati su pokazali kako ni jedna interakcija nije značajan prediktor slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju.

5. RASPRAVA

Razvoj novih medija kroz zadnjih nekoliko desetljeća je rezultirao sve većim i lakšim pristupom različitim *online* sadržajima. Značajan broj mladih u današnje vrijeme koristi SEM, a razvoj mobilnih tehnologija je doveo do relativno novog ponašanja - slanja seksualno eksplicitnih poruka. Različita istraživanja su se do sada bavila ispitivanjem prediktora korištenja novih medija, a rezultati nisu uvijek konzistentni. Stoga je provedeno ovo istraživanje kako bi dobili uvid u karakteristike mladih koji su skloniji korištenju novih medija. Točnije, cilj je ovog istraživanja bio ispitati doprinose traženja uzbuđenja, samopoštovanja, anksioznosti i depresivnosti, te korištenja SEM-a i stupanja u spolni odnos u objašnjenju slanja seksualno eksplicitnih poruka kod adolescenata. Uzimajući u obzir Model diferencijalne osjetljivost na efekte medija (DSMM; Peter i Valkenburg, 2013) prema kojem dispozicijske varijable mogu i predviđati korištenje medija i moderirati efekte medija na ponašanja, drugi je cilj ovog istraživanja bio ispitati moderatorske efekte traženja uzbuđenja, samopoštovanja i anksioznosti i depresivnosti na SEM u objašnjenju slanja seksualno eksplicitnih poruka.

Provedena su dva mjerenja u razmaku od četiri mjeseca na uzorku od 396 mladića i 581 djevojke koji pohađaju druge razrede srednjih škola u Rijeci. Više od pola ispitanika koristi SEM što je u skladu s literaturom (Peter i Valkenburg, 2016), a preko 20% ispitanika je spolno aktivno. Primijećeno je i kako je došlo do porasta u broju spolno aktivnih između dva mjerenja što je i očekivano za razdoblje adolescencije u kojem mladi tek počinju istraživati i eksperimentirati sa vlastitom seksualnosti. Mladići češće koriste SEM, veći broj ih je imao spolni odnos, češće šalju seksualno eksplicitne poruke, imaju više samopoštovanje i manje su anksiozni i depresivni u odnosu na djevojke. Traženje uzbuđenja je podjednako izraženo kod mladića i djevojaka. Mladići u prosjeku koriste SEM jednom tjedno u odnosu na djevojke koje koriste SEM manje od jednom mjesečno, a poslali su jednu do dvije seksualno eksplicitne poruke u odnosu na djevojke koje su poslale jednu seksualno eksplicitnu poruku u proteklih šest mjeseci od provođenja istraživanja. Navedeni rezultati vezani uz čestinu korištenja SEM-a i slanja seksualno eksplicitnih poruka su u skladu s postojećim istraživanjima o spolnim razlikama (Klettke i sur., 2014; Peter i Valkenburg, 2016). Dobivene razlike za samopoštovanje te anksioznost i depresivnosti su također u skladu sa literaturom (Radloff, 1991; Robins i sur., 2001), dok nepostojanje razlike u traženju uzbuđenja nije u skladu s postojećim istraživanjima (Cross, Cyrenne i Brown, 2013) što može biti posljedica korištenja upitnika od samo četiri čestice.

Očekivalo se kako će mladi nižeg samopoštovanja češće slati seksualno eksplicitne poruke, međutim rezultati našeg istraživanja nisu potvrdili tu pretpostavku. Povezanost slanja seksualno eksplicitnih poruka i samopoštovanja nije dobivena i u nekim drugim istraživanjima (Hudson i Fetro, 2015). Prema rezultatima našeg istraživanja mladi visokog i niskog samopoštovanja jednako često šalju seksualno eksplicitne poruke, ali je moguće da to rade iz drugačijih razloga. Mladi višeg samopoštovanja, primjerice, mogu slati seksualno eksplicitne poruke kao vrstu poklona svojim partnerima ili jer su ponosni na svoj fizički izgled, dok osobe nižeg samopoštovanja to mogu raditi zbog pritiska od strane partnera ili ucjene. Buduća istraživanja bi se trebala usmjeriti na motive koji se nalaze u podlozi slanja seksualno eksplicitnih poruka te usporediti postoje li razlike s obzirom na razine samopoštovanja. Drugi mogući uzrok nedobivenog efekta samopoštovanja je taj što preko pola ispitanika nikada nije slalo seksualno eksplicitne poruke, a tek ih je 10% slalo više od jednog puta, a nejednak omjer ispitanika svakako može utjecati na značajnost rezultata. Iz istog razloga, odnosno izrazito male učestalosti slanja seksualno eksplicitnih poruka, vjerojatno nisu dobivene povezanosti između traženja uzbuđenja te anksioznosti i depresivnosti i slanja seksualno eksplicitnih poruka.

Kada je u pitanju traženje uzbuđenja očekivalo se da će adolescenti skloniji traženju uzbuđenja češće slati seksualno eksplicitne poruke, međutim to se prema rezultatima nije pokazalo točnim. Delevi i Weisskirch (2013) također nisu pronašli povezanost traženja uzbuđenja sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka. Moguće objašnjenje rezultata dobivenih u našem istraživanju je da slanje seksualno eksplicitnih poruka ne predstavlja tako snažno i novo iskustvo koje osobe sklonije traženju uzbuđenja traže. Postoji mogućnost da je slanje seksualno eksplicitnih poruka postalo društveno prihvatljivije među mladima te se ono ne percipira rizičnim ponašanjem, nego normativnim načinom komunikacije među partnerima (Dir i Cyders, 2015). Iako mnogi mladi percipiraju slanje seksualno eksplicitnih poruka kao moguću rizičnu aktivnost, u stvarnosti je prema podacima iz literature jako malo ispitanika doživjelo negativne posljedice poput zlostavljanja na internetu ili prosljeđivanja eksplicitnih poruka neželjenim osobama (Dir i Cyders, 2015). Kako bi dodatno razjasnili, nalazi li se u podlozi nedobivenih efekata zaista normalizacija slanja seksualno eksplicitnih poruka kod mladih, buduća bi se istraživanja trebala usmjeriti na ispitivanje na koji način mladi doživljavaju slanje seksualno eksplicitnih poruka te percipiraju li ih uopće kao rizično ponašanje. U skladu s nekim istraživanjima, moguće je i da je slanje seksualno eksplicitnih poruka medijator efekata traženja uzbuđenja na spolno ponašanje te bi trebalo dodatno

istražiti i taj smjer povezanosti (Dir i Cyders, 2015). Moguće je i da postoje kulturalne razlike zbog kojih neka istraživanja pokazuju na povezanost traženja uzbuđenja i slanja seksualno eksplicitnih poruka poput istraživanja provedenog u Belgiji također na šesnaestogodišnjacima (Van Ouytsel, Van Gool, Ponnet i Walrave, 2014). Dodatna smjernica za buduća istraživanja je i da se ispita kome osobe šalju seksualno eksplicitne poruke zbog toga što bi slanje takvih poruka osobama koje pošiljatelji ne znaju mladima osobno moglo predstavljati novost i rizičnost.

Anksioznost i depresivnost se također se nisu pokazale značajnim prediktorima slanja seksualnih poruka. Iako se prema hipotezi očekivao efekt što je i u skladu s istraživanjem prema kojem osobe koje šalju seksualno eksplicitne poruke češće izvještavaju o osjećajima depresivnosti (Dake i sur., 2012), moguće je da je dobiveni efekt posljedica kulturalnih razlika. Istraživanje Dake i sur. (2012) provedeno u zapadnom dijelu SAD-a je pokazalo kako veći broj mladih koji šalju seksualno eksplicitne poruke imaju nekih emocionalnih problema. Nadalje, u istoimenom istraživanju je značajan broj mladih doživio neki oblik maltretiranja i zlostavljanja od strane vršnjaka, što može rezultirati osjećajima depresivnosti, a slanje seksualno eksplicitnih poruka koriste kao mehanizam suočavanja. Drugo istraživanje provedeno na adolescentima u SAD-u nije pronašlo povezanost između depresivne simptomatologije i slanja seksualno eksplicitnih poruka nakon što su kontrolirali prijašnje seksualno ponašanje, dob, spol i neke sociodemografske varijable (Temple i sur., 2014). S obzirom da je naše istraživanje provedeno na populacijskom uzorku, rezultati sugeriraju kako u općoj populaciji mladi koji šalju seksualno eksplicitne poruke nisu depresivniji i anksiozniji u odnosu na mlade koji ih ne šalju. Moguće je da zaista nema razlika kod onih mladih koji su općenito manje anksiozni i depresivni što je karakteristika našeg uzorka. U budućim bi se istraživanjima trebalo usmjeriti na ispitivanje mogućih efekata statusa veze kao i proživljavanja neke vrste zlostavljanja od strane partnera u objašnjenju efekata anksioznosti i depresivnosti na slanje seksualno eksplicitnih poruka. Svakako je poželjno obratiti pozornost i na varijable koje bi trebalo kontrolirati poput prijašnjeg seksualno ponašanja s obzirom na to da Temple i sur. (2014) nisu pronašli povezanost nakon njene kontrole, dok Van Ouytsel i sur. (2014) pronalaze povezanost bez kontrole prijašnjeg seksualnog ponašanja.

Sljedeći dio istraživanja bavio se ispitivanjem doprinosa korištenja SEM-a i stupanja u spolni odnos, nakon kontrole efekata varijabli koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti, u objašnjenju slanja seksualno eksplicitnih poruka iz prvog mjerenja. Kod ispitivanja slanja doprinosa korištenja SEM-a i stupanja u spolni odnos u objašnjenju

slanja seksualno eksplicitnih poruka iz drugog mjerenja, kontrolirani su efekti slanja seksualno eksplicitnih poruka iz prvog mjerenja i varijable koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti. Očekivalo se kako će oni adolescenti koji češće koriste SEM i koji su spolno aktivni češće slati seksualno eksplicitne poruke. U oba se mjerenja ovog istraživanja pokazalo kako postoji povezanost korištenja SEM-a i slanja seksualno eksplicitnih poruka. Mladi koji češće koriste SEM u prvom mjerenju učestalije šalju seksualno eksplicitne poruke i u trenutku prvog mjerenja i četiri mjeseca nakon prvog mjerenja. Ovo je prvo istraživanje koje je ispitivalo longitudinalnu povezanost korištenja SEM-a i slanja seksualno eksplicitnih poruka. Dobiveni rezultati u skladu su i s postojećim istraživanjima koji sugeriraju da seksualizirani mediji povećavaju motivaciju za slanjem seksualno eksplicitnih poruka (Tomić i sur., 2016; Van Ouytsel, Walrave i Van Gool, 2014). Sukladno Modelu diferencijalne osjetljivosti na efekte medija ovi rezultati ukazuju i na to da korištenje SEM-a nije samo povezano s različitim seksualnim ponašanjima koja se odvijaju uživo, poput ranijeg stupanja u spolne odnose, nekonzistentnog korištenja kontracepcije i sl. (Peter i Valkenburg, 2016), nego i s ponašanjima na internetu.

Kada je u pitanju spolna aktivnost, rezultati su pokazali kako spolno aktivni ispitanici češće šalju seksualno eksplicitne poruke i to samo u prvom mjerenju. Dobivena povezanost stupanja u spolne odnose i slanja seksualno eksplicitnih poruka iz prvog mjerenja je u skladu s dosadašnjim istraživanjima prema kojima spolno aktivne osobe češće šalju seksualno eksplicitne poruke (Klettke i sur., 2014). Zanimljivo je da iako postoji značajna povezanost sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka i iz drugog mjerenja, rezultati hijerarhijske regresijske analize nisu potvrdili prediktivnu valjanost stupanja u spolne odnose u objašnjenju slanja seksualno eksplicitnih poruka četiri mjeseca nakon prvog mjerenja. Uzrok ovakvih nalaza može biti da povezanost stupanja u spolne odnose i slanje seksualno eksplicitnih poruka generira neka treća varijabla koja prethodi ovim ponašanjima te zbog toga stupanje u spolne odnose nema efekta na slanje seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju. Moguće je i da slanje seksualno eksplicitnih poruka prethodi stupanju u spolne odnose, čija bi se povezanost trebala provjeriti u budućim longitudinalnim istraživanjima.

Nakon ispitivanja doprinosa varijabli koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti, korištenja SEM-a i stupanja u spolni odnos, sljedeći dio istraživanja se bavio ispitivanjem mogućih moderatorskih efekata tih varijabli na SEM u objašnjenju slanja seksualno eksplicitnih poruka. Očekivalo se kako će u oba mjerenja, adolescenti

koji su skloniji traženju uzbuđenja i koji češće koriste SEM, češće slati seksualno eksplicitne poruke. Pokazalo se kako mladići koji su skloniji traženju uzbuđenja i češće koriste SEM češće šalju seksualno eksplicitne poruke, u odnosu na djevojke gdje se ta povezanost nije pokazala značajnom. Kod ispitivanja prediktivne valjanosti interakcijskog efekta u objašnjenju slanja seksualno eksplicitnih poruka u drugom mjerenju, efekt nije pronađen čime je hipoteza djelomično potvrđena. Ovakvi rezultati djelomično idu u prilog Modelu diferencijalne osjetljivosti na efekte medija (Valkenburg i Peter, 2013), prema kojem predispozicijske varijable mogu biti moderatori efekata medija na ponašanje, iako do sada ne postoje istraživanja koja su ispitivala taj međudnos s varijablama korištenim u ovom istraživanju. S obzirom na veličinu beta koeficijenta (.13) i neznačajnost efekta kod djevojaka moguće je da je ovaj nalaz posljedica veličine uzorka. Čak i ako efekt zaista postoji u populaciji on objašnjava granične postotke varijance što nam ne pruža praktično vrijedne informacije pomoću kojih bi mogli razlikovati mlade koji rjeđe ili češće šalju seksualno eksplicitne poruke. Moguće objašnjenje ovakvih rezultata se odnosi na samu crtu traženja uzbuđenja. Ličnost predviđa ponašanja u situacijama koje aktiviraju tu određenu crtu, a sve situacije ju ne moraju aktivirati. Drugim riječima, u ovom radu smo pokušali povezati opću crtu traženja uzbuđenja sa specifičnim ponašanjem (slanje seksualno eksplicitnih poruka) koje je po svojoj prirodi seksualno. Prema prijedlozima nekih autora, trebalo bi specificirati i samu crtu tj. mjeriti traženje seksualnog uzbuđenja (Mischel i Shoda, 1995).

Očekivalo se kako će u oba mjerenja, adolescenti koji imaju niže samopoštovanje i koji češće koriste SEM, češće slati seksualno eksplicitne poruke. Ova hipoteza nije potvrđena ovim istraživanjem. Iako DSMM model navodi kako bi predispozicijske varijable mogle biti moderatori efekata medija na različita ponašanja, vodeći se rezultatima ovog istraživanja osobe i visokog i niskog samopoštovanja kao i one koje češće i rjeđe koriste SEM podjednako često šalju seksualno eksplicitne poruke. Ovakvi se rezultati mogu objasniti i niskom povezanosti samopoštovanja sa korištenjem SEM-a koja je pronađena samo kod djevojaka. Prijedlog za buduća istraživanja je da se ispita vrsta SEM-a kojeg mladi koriste te usporedi sa razinama samopoštovanja. Moguće je da mladi nižeg samopoštovanja koriste sadržajno drugačiju vrstu SEM-a što rezultira slanjem seksualno eksplicitnih poruka

Očekivalo se kako će u oba mjerenja, adolescenti koji su anksiozniji i depresivniji i koji češće koriste SEM češće slati seksualno eksplicitne poruke. Ova hipoteza je djelomično potvrđena samo za mladiće i to kod slanja seksualno eksplicitnih poruka u prvom mjerenju. Sukladno ovim

rezultatima moguće je da anksiozniji i depresivniji mladići i oni koji češće koriste SEM, šalju seksualno eksplicitne poruke kako bi se osjećali poželjnijima te smanjili negativne samoevaluacije. S obzirom da anksioznost i depresivnost ne moderiraju efekte SEM-a na slanje seksualno eksplicitnih poruka četiri mjeseca nakon prvog mjerenja, u podlozi ovih nalaza se može nalaziti neka treća varijabla. Istraživanje Temple i sur. (2014), primjerice, navodi kako je konzumiranje droga povezano sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka, a upravo takva ponašanja mogu dovesti i do anksioznosti i depresivnosti pogotovo kod adolescenata, iako je moguć i suprotan smjer uzročnosti – mladi zbog anksioznosti i depresivnosti počnu konzumirati droge. Konzumiranje droga onemogućava mladima usvajanje prikladnih mehanizama suočavanja s problemima što može dovesti do stanja intrapsihičke napetosti koje pokušavaju razriješiti slanjem seksualno eksplicitnih poruka. U budućim bi se istraživanjima trebalo usmjeriti i na ispitivanje zadovoljstva vlastitim izgledom kod mladih, jer postoji mogućnost da oni mladi koji su manje zadovoljni izgledom češće koriste SEM. Kao posljedica nezadovoljstva vlastitim izgledom, mladi su manje odvažni u pronalasku partnera što može rezultirati osjećajima depresivnosti. Uspoređujući podatke dobivene ispitivanjem povezanosti među varijablama i regresijskim analizama može se zaključiti kako povezanost slanja seksualno eksplicitnih poruka i anksioznosti i depresivnosti nije konzistentna. Ovakve varijacije u značajnosti mogu biti posljedica veličine uzorka, jer što je uzorak veći, veća je vjerojatnost da će korelacije mjerenih varijabli postati značajne, dok se ta značajnost gubi u multivarijantnim analizama. Drugo moguće objašnjenje je što su anksioznost i depresivnost mjerene kao stanje, a ne kao crta. Kako se radi o srednjoškolskoj populaciji koja se nalazi pod brojnim zahtjevima vezanim uz obrazovanje okolinski pritisak bi mogao uzrokovati anksioznost i depresivnosti, iako to ne odražava njihovo stalno stanje nego je ono promjenjivo. Anksioznost i depresivnost mogu biti posljedica i utjecaja vršnjaka, poput zlostavljanja, ali i neuspješne realizacije želje da budu prihvaćeni od strane vršnjaka.

Zajedno, rezultati ovog istraživanja ukazuju prvenstveno na važnost uzimanja u obzir spolnih razlika kod ispitivanja mogućih korelata adolescentnih ponašanja vezanih uz razvoj novih medija. Istraživanje informira istraživače i stručnjake o važnosti korištenja SEM-a u objašnjenju slanja seksualno eksplicitnih poruka, dok ukazuje na nešto manju prediktivnu valjanost varijabli koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti. Iako se efekti, prvenstveno kod mladića, pronalaze i za traženje uzbuđenja i anksioznost i depresivnost, navedene varijable se nisu pokazale kao dobar prediktor ponašanja četiri mjeseca nakon prvog mjerenja.

5.1. Prednosti i ograničenja istraživanja

Kao i svako drugo, i ovo istraživanje ima svoje prednosti i nedostatke. Postoje različite karakteristike istraživanja koje mogu utjecati na valjanost i mogućnost generalizacije dobivenih rezultata poput vrste uzorka i stope odgovora. Uzimajući u obzir nalaz da pojedinci koji dobrovoljno sudjeluju u istraživanjima iz područja seksualnosti općenito su seksualno iskusniji, imaju progresivnije stavove o seksualnosti te su skloniji traženju seksualnog uzbuđenja (Wiederman, 1993), ovo je istraživanje provedeno na populacijskom uzorku u kojem je sudjelovao veći broj učenika drugih razreda srednjih škola u Rijeci. Na ovaj način smo smanjili pristranost i selektivnost uzorka. Na pristranost rezultata može utjecati i vrsta istraživanja (npr. lice u lice, putem telefona i putem osobnih računala). Osjetljiva pitanja poput korištenja pornografije i spolnih odnosa su intruzivna i sadrže prijetnju od razotkrivanja (Tourangeau i Yan, 2007), prvenstveno kod adolescenata koji se osjećaju neugodno kod otkrivanja ovakvih informacija. Posljedice metode lice u lice je smanjena točnost navedenih podataka te povećanje broja neodgovorenih pitanja (Tourangeau i Yan, 2007). Kako bi smanjili neželjene posljedice metode lice u lice velika je pozornost pri provedbi istraživanja usmjerena na osiguranje anonimnosti i privatnosti podataka koje ispitanici dijele s istraživačima. Ispitanicima je naglašeno kako nitko od zaposlenih u njihovoj školi neće imati pristup upitnicima te će se sve analize raditi na grupnoj razini, a postavljene su i kartonske pregrade između svakog ispitanika kako nitko ne bi mogao vidjeti koje odgovore zaokružuju.

Sljedeća važna karakteristika istraživanja je njen dizajn (transverzalno ili longitudinalno) kao i korištene statističke metode, a upravo je prednost ovog istraživanja što se radi o panel istraživanju u kojem se longitudinalno prati grupa ispitanika koji se ispituju u određenom vremenskom razmaku kroz srednjoškolsko obrazovanje. Kada su u pitanju istraživanja na adolescentima iz područja seksualnosti i seksualnog ponašanja, nije moguće provesti eksperimentalno istraživanje u kojem se sustavno mogu kontrolirati efekti pojedinih varijabli zbog etičkih implikacija, a u literaturi se često navode upravo longitudinalna istraživanja kao metodološki najbolja (Peter i Valkenburg, 2016).

Uz prednosti, ovo istraživanje ima i svojih ograničenja. Prvo se odnosi na iskrenost ispitanika pri odgovaranju na pitanja. Iako se pazilo na stvaranje osjećaja privatnosti i anonimnosti, s obzirom na temu istraživanja, moguće je da je nekim ispitanicima bilo neugodno odgovarati na neka pitanja te su stoga pružali neiskrene odgovore. Sljedeći se problem odnosi na činjenicu da su

podatci prikupljeni mjerama samoprocjene, tj. upitnicima kod kojih postoje različiti nedostaci, poput socijalno poželjnog odgovaranja, nemogućnosti provjere istinitosti odgovaranja kao i nerazumijevanja nekih pitanja. Ovaj problem postaje manji s većim uzorkom. Iako je pouzdanost tipa unutarnje konzistencije relativno visoka za sve skale, test-retest pouzdanost je zadovoljavajuća samo za skalu samopoštovanja. Za očekivati je bilo da će test-retest pouzdanost biti nešto viša i za skalu traženja uzbuđenja s obzirom na to da se radi o crti ličnosti, dok za anksioznost i depresivnost nije očekivana visoka pouzdanost s obzirom na to da se radi o stanju. Mogući uzroci ovakvih rezultata mogu biti u činjenici što se radi o razdoblju adolescencije u kojem se mladi nalaze pred brojnim biopsihosocijalnim promjenama što onemogućava stvaranje stabilnosti u nekim aspektima ponašanja. Preporuka je da se u budućim istraživanjima dodatno ispita stabilnost korištenih varijabli koje se odnose na neke aspekte ličnosti ili stanja u kojima se pojedinac može nalaziti te odredi je li niža test-retest pouzdanost odraz kvalitete korištenog upitnika ili stvarnih promjena koje se događaju kod adolescenata.

Rezultati ovog istraživanja imaju i praktične implikacije za rad s adolescentima. Razvoj interneta je adolescentima omogućio brojne mogućnosti za istraživanjem seksualnosti kao i samoedukacijom te bi stručne osobe koje se bave edukativnim i preventivnim programima iz područja seksualnog zdravlja trebale usmjeriti na one učenike koji koriste ovu vrstu medija, s obzirom na značajan broj istraživanja koji povezuju korištenje SEM i slanje seksualno eksplicitnih poruka sa različitim zdravstveno rizičnim ponašanjima. Mogu se organizirati posebne tematske radionice s mladima koji koriste SEM kako bi dodatno razgovarali o mogućim efektima koje SEM ima na stavove o seksualnosti i spolnom ponašanju. U budućim bi se istraživanjima trebala ispitati prediktivna valjanost i nekih drugih crta ličnosti, npr. onih iz petofaktorskog modela ličnosti, ali i različitih društvenih varijabli poput utjecaja vršnjaka i obiteljske socijalizacije. Pomoću rezultata iz takvih istraživanja bi se efikasnije mogao odrediti smjer razvijanja budućih edukacija za mlade. Preporuke za buduća istraživanja su i usmjeravanje na ispitivanje mogućih pozitivnih ishoda vezanih uz korištenje SEM-a i slanja seksualno eksplicitnih poruka, poput zadovoljstva vlastitim spolnim životom ili poboljšanja romantičnih odnosa.

6. ZAKLJUČAK

Dobiveni su rezultati pokazali kako su kod mladića značajni prediktori slanja seksualno eksplicitnih poruka stupanje u spolni odnos, čestina korištenja SEM-a te interakcijski efekti traženja uzbuđenja na SEM i anksioznosti i depresivnosti na SEM. Oni mladići koji su spolno aktivni, koji češće koriste SEM, koji imaju izraženiju osobinu traženja uzbuđenja i češće koriste SEM te koji su anksiozniji i depresivniji i češće koriste SEM učestalije šalju seksualno eksplicitne poruke. Kod djevojaka se pokazalo kako one djevojke koje su spolno aktivne i koje češće koriste SEM učestalije šalju seksualno eksplicitne poruke. Kada je u pitanju slanje seksualno eksplicitnih poruka četiri mjeseca nakon prvog mjerenja, značajan prediktor na oba poduzorka je čestina korištenja SEM-a i učestalost slanja seksualno eksplicitnih poruka iz prvog mjerenja. Oni mladići i djevojke koji češće šalju seksualno eksplicitne poruke u prvom mjerenju i koji češće koriste SEM učestalije šalju seksualno eksplicitne poruke četiri mjeseca nakon prvog mjerenja.

7. LITERATURA

- Alter, A. L. i Oppenheimer, D. M. (2009). Uniting the tribes of fluency to form a metacognitive nation. *Personality and Social Psychology Review*, *13*, 219–235.
doi:10.1177/1088868309341564
- Associated Press-MTV. (2009). *A thin line: AP-MTV digital abuse study*. Preuzeto s
http://www.athinline.org/MTV-AP_Digital_Abuse_Study_Executive_Summary.pdf.
- Baumgartner, S. E., Sumter, S. R., Peter, J., Valkenburg, P. M. i Livingstone, S. (2014). Does country context matter? Investigating the predictors of teen sexting across Europe. *Computers in Human Behavior*, *34*, 157-164. doi:10.1016/j.chb.2014.01.041
- Benotsch, E. G., Snipes, D. J., Martin, A. M. i Bull, S. S. (2013). Sexting, substance use, and sexual risk behavior in young adults. *Journal of Adolescent Health*, *52*, 307-313.
- Bianchi, A. i Phillips, J. G. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior*, *8*, 39–51.
- Buhi, E. i Goodson, P. (2007). Predictors of adolescent sexual behavior and intention: A theory guided systematic review. *Journal of Adolescent Health*, *40*, 4-21.
- Braun-Courville, D. i Rojas, M. (2009). Exposure to sexually explicit web sites and adolescent sexual attitudes and behaviors. *Journal of Adolescent Health*, *45*, 156-162.
- Brown, J. D., Keller, S. i Stern, S. (2009). Sex, sexuality, sexting, and sex ed: Adolescents and the media. *The Prevention Researcher*, *26*, 12–16.
- Brown, J. D. i L'Engle, K. L. (2009). X-rated: Sexual attitudes and behaviors associated with U.S. early adolescents' exposure to sexually explicit media. *Communication Research*, *36*, 129–151. doi:10.1177/0093650208326465
- Bryant, C. (2010). Adolescence, pornography and harm. *Youth Studies Australia*, *29*, 18-26.
- Cenat, J. M., Hebert, M., Blais, M., Lavoie, F., Guerrier, M. i Derivois, D. (2014). Cyberbullying, psychological distress and self-esteem among youth in Quebec schools. *Journal of Affective Disorders*, *169*, 7-9.
- Cooper, A. (1998). Sexuality and the Internet: Surfing into the new millennium. *Cyber Psychology & Behavior*, *1*, 187-193.
- Cooper, A. (2004). Online sexual activity in the new millennium. *Contemporary Sexuality*, *38*, 1-7.

- Cooper, A., Boies, S., Maheu, M. i Greenfield, D. (2000). Sexuality and the Internet: The next sexual revolution. *Psychological Perspectives on Human Sexuality* (str. 519-545). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons Inc.
- Cox Communications, National Center for Missing & Exploited Children i Walsh, J. (2009). *Teen online & wireless safety survey: Cyberbullying, sexting, and parental controls*. Cox Communications. Preuzeto s
http://www.cox.com/takecharge/safe_teens_2009/media/2009_teen_survey_internet_and_wireless_safety.pdf
- Cross, C. P., Cyrenne, D. M. i Brown, G. R. (2013). Sex differences in sensation-seeking: a meta-analysis. *Scientific Reports*, 3, 2486. doi:10.1038/srep02486
- Dake, J. A., Price, D. H., Mazriaz, L. i Ward, B. (2012). Prevalence and correlates of sexting behavior in adolescents. *American Journal of Sexuality Education*, 7, 1-15.
- Delevi, R. i Weisskirch, R. S. (2013). Personality factors as predictors of sexting. *Computers in Human Behavior*, 29, 2589-2594.
- Dir, A. L. i Cyders, M. A. (2015). Risks, risk factors, and outcomes associated with phone and Internet sexting among university students in the United States. *Archives of Sexual Behavior*, 44, 1675-1684. doi: 10.1007/s10508-014-0370-7
- Dir, A. L., Cyders, M. A. i Coskunpinar, A. (2013). From the bar to the bed via mobile phone: A first test of the role of problematic alcohol use, sexting, and impulsivity-related traits in sexual hookups. *Computers in Human Behavior*, 29, 1664-1670.
- Drouin, M. i Tobin, E. (2014). Unwanted but consensual sexting among young adults: relations with attachment and sexual motivations. *Computers in Human Behavior*, 31, 412-418.
- Dunn, S. (2009). 'Sexting' turns to extortion. Preuzeto 1.12.2016 s
<http://www.greeleytribune.com/news/local/sexting-turns-into-weld-county-extortion-case/#>
- Englander, E. (2012). *Low risk associated with most teenage sexting: A study of 617 18-year olds*. Preuzeto s
<https://webhost.bridgew.edu/marc/SEXTING%20AND%20COERCION%20report.pdf>.

- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London: SAGE Publications, Ltd.
- Friedman, E. (2010). *Victim of secret dorm sex tape posts Facebook goodbye, jumps to his death*. *Abcnews.com*. Preuzeto s <http://abcnews.go.com/US/victim-secret-dorm-sex-tape-committsuicide/story?id=11758716>
- Fulgosi, A. (1988). *Faktorska analiza*. Zagreb: Školska knjiga.
- Glenn-Haas, J. (2010a). *Our Time: Be careful with sexting, seniors*. *The Orange County Register*; Santa Ana, CA.
- Glenn-Haas, J. (2010b). *Our Time: Senior sexting gaining stream*. *The Orange County Register*; Santa Ana, CA.
- Gordon-Messer, D., Bauermeister, J., Grodzinski, A. i Zimmerman, M. (2012). Sexting among young adults. *Journal of Adolescent Health*, 52, 301-306.
doi.org/10.1016/j.jadohealth.2012.05.013
- Gray, E. K. i Watson, D. (2001). Emotions, moods, and temperament: Similarities, differences, and a synthesis. U: R. Payne i G. Cooper (Ur.), *Emotions at work* (str. 21–43). New York, NY: JohnWiley & Sons.
- Hald, G. M. i Malamuth, N. M. (2008). Self-perceived effects of pornography consumption. *Archives of Sexual Behavior*, 37, 614-625.
- Hasinoff, A. A. (2013). Sexting as media production: rethinking social media and sexuality. *New Media and Society*, 15, 449-465. doi.org/10.1177/1461444812459171
- Henderson, L. i Morgan, E. (2011). Sexting and sexual relationships among teens and young adults. *McNair Scholars Research Journal*, 7. doi:
http://scholarworks.boisestate.edu/mcnair_journal/vol7/iss1/9
- Hinduja, S. i Patchin, J. W. (2010). *Sexting: A brief guide for educators and parents* [fact sheet]. Preuzeto s <http://cyberbullying.org/sexting-a-brief-guide-foreducators-and-parents-2/>.
- Hoyle, R. H., Stephenson, M. T., Palmgreen, P., Lorch, E. P. i Donohew, R. L. (2002). Reliability and validity of a brief measure of sensation seeking. *Personality and Individual Differences* 32, 401–414.

- Hudson, H. K. i Fetro, J. V. (2015). Sexual activity: predictors of sexting behaviors and intentions to sext among selected undergraduate students. *Computers in Human Behavior*, 49, 615-622.
- Huntley, R. (2006). *The world according to y: Inside the new adult generation* (1st ed.). Crows Nest, NSW: Allen & Unwin.
- Internet Users by Country (2016). Preuzeto s <http://www.internetlivestats.com/internet-users-by-country/>
- Kazneni zakon. *Narodne novine*, br. 125/2011, 144/2012, 56/2015 i 61/2015.
- Keys, M. (2009). Sexting shatters lives, turns children into sex offenders. *Fox40.com*. Preuzeto 2.12.2016. s <https://www.hitpages.com/doc/6524699567718400/4/>
- Klapper, J. T. (1960). *The effects of mass communication*. New York, NY: Free Press.
- Klettke, B., Hallford, D. J. i Mellor, D. J. (2014). Sexting prevalence and correlates: A systematic literature review. *Clinical Psychology Review*, 34, 44-53.
- Kroenke, K., Spitzer, R. L., Williams, J. B. W. i Lowe, B. (2009). An ultra-brief screening scale for anxiety and depression: The PHQ-4. *Psychosomatics*, 50, 613-621.
- Kroenke, K., Spitzer, R. L., Williams, J. B. W., Monahan, P. O. i Lowe, B. (2007). Anxiety disorders in primary care: prevalence, impairment, comorbidity, and detection. *Annals of Internal Medicine*, 146, 317-325.
- Lang, A. (2009). The limited capacity model of motivated mediated message processing. U: R. L. Nabi i M. B. Oliver (Ur.), *The Sage handbook of media processes and effects* (str. 99-112). Los Angeles, CA: Sage.
- Lenhart, A. (2009). *Overview: Teens and sexting: How and why minor teens are sending sexually suggestive nude or nearly nude images via text messaging*. *Pew Internet and American Life Project*. Preuzeto s http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2009/PIP_Teens_and_Sexting.pdf
- Leshnoff, J. (2009). *C*U*2night: Sexting not just for kids*. *AARP Magazine*.
Preuzeto s <http://www.aarp.org/relationships/love-sex/info-11->

2009/sexting_not_just_for_kids.html

- Leung, L. (2008). Linking psychological attributes to addiction and improper use of the mobile phone among adolescents in Hong Kong. *Journal of Children and Media*, 2, 93–113.
- Lynn-Landsman, S. D., Graber, J. A., Nichols, T. R. i Botvin, G. J. (2011). Is sensation seeking a stable trait or does it change over time? *Journal of Youth and Adolescence*, 40, 48-58.
- McCrae, R. R., Costa, P. T., Parker, W. D., Mills, C. J., De Fruyt, F. i Mervielde, I. (2002). Personality trait development from age 12 to age 18: Longitudinal, cross-sectional, and cross-cultural analyses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 1456-1468.
- McDonald, D. G. (2009). Media use and the social environment. U: R. L. Nabi i M. B. Oliver (Ur.), *Media processes and effects* (str. 251–268). Los Angeles, CA: Sage.
- McKenna, K. Y. A., Green, A. S. i Gleason, M. E. J. (2002). Relationship formation on the internet: What’s the big attraction? *Journal of Social Issues*, 58, 9–31.
- Mischel, W. i Shoda, Y. (1995). A cognitive-affective system theory of personality: Reconceptualizing situations, dispositions, dynamics, and invariance in personality structure. *Psychological Review*, 102, 246–268.
- Mitchell, K. J., Finkerhor, D., Jones, L. M. i Wolak, J. (2012): Prevalence and characteristics of youth sexting: A national study. *Pediatrics*, 129, 13-20.
- Mobile Media Guard. (2011). *Parental monitoring service for mobile phones*. Parental Solutions, LLC. Preuzeto s <http://www.mobilemediaguard.com/about.html>
- Muscari, M. E. (2010). Sexting: New technology, old problem. *Medscape Today*. Preuzeto 8.12.2016 s https://www.episcopalcollegiate.org/uploaded/Academics/documents/Middle_School/Sexting_article_from_Medscape.pdf
- Oliver, M. B., Kim, J. i Sanders, M. S. (2006). Personality. U: J. Bryant i P. Vorderer (Ur.), *Psychology of entertainment* (str. 329–341). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Ostrager, B. (2010). SMS. OMG! LOL! TTYL: Translating the law to accommodate today’s teens and the evolution from texting to sexting. *Family Court Review*, 48, 712–726. doi.org/10.1111/j.1744-1617.2010.01345.x

- Paul, B. i Linz, D. G. (2008). The effects of exposure to virtual child pornography on viewer cognitions and attitudes toward deviant sexual behavior. *Communication Research*, *35*, 3–38. doi: 10.1177/0093650207309359
- Perry, M., Accordino, M. P. i Hewes, R. L. (2007). An investigation of Internet use, sexual and nonsexual sensation seeking, and sexual compulsivity among college students. *Sexual Addiction & Compulsivity*, *14*, 321–335. doi.org/10.1080/10720160701719304
- Peter, J. i Valkenburg, P. M. (2007). Adolescents' exposure to a sexualized media environment and notions of women as sex objects. *Sex Roles*, *56*, 381–395. doi:10.1007/s11199-006-9176-y.
- Peter, J. i Valkenburg, P. M. (2011). The influence of sexually explicit Internet material on sexual risk behavior: A comparison of adolescents and adults. *Journal of Health Communication*, *16*, 750–765. doi:10.1080/10810730.2011.551996.
- Peter, J. i Valkenburg, P. M. (2016). Adolescents and pornography: A review of 20 years of research. *The Journal of Sex Research*, *00*, 1-23. doi:0.1080/00224499.2016.1143441
- Radloff, L. S. (1991). The use of the Center for Epidemiological Studies Depression Scale in adolescents and young adults. *Journal of Youth and Adolescence*, *20*, 149–166.
- Reid, F. M. i Reid, D. J. (2010). The expressive and conversational affordances of mobile messaging. *Behaviour & Information Technology*, *29*, 3–22.
<http://dx.doi.org/10.1080/01449290701497079>.
- Rice, E., Rhoades, H., Winetrobe, H., Sanchez, M., Montoya, J., Plant, A. i Kordic, T. (2012). Sexually explicit cell phone messaging associated with sexual risk among adolescents. *Pediatrics*, *130*, 667-673.
- Robins, R. W., Fraley, R. C., Roberts, B. W. i Trzesniewski, K. H. (2001). A longitudinal study of personality change in young adulthood. *Journal of Personality*, *69*, 617–640.
- Short, M. B., Black, L., Smith, A. H., Wetterneck, C. T. i Wells, D. E. (2012). A review of Internet pornography use research: Methodology and content from the past 10 Years. *Cyberpsychology, Behavior & Social Networking*, *15*, 13-23.
 doi:10.1089/cyber.2010.0477.

- Sinković, M., Štulhofer, A. i Božić, J. (2013). Revisiting the association between pornography use and risky sexual behaviors: The role of early exposure to pornography and sexual sensation seeking. *Journal of Sex Research*, 50, 633-641.
- Steinberg, S. (2010). 'Sexting' surges nationwide, and it's not just teens doing it. *USA Today*. Preuzeto s http://www.usatoday.com/life/lifestyle/2010-07-21-texting21_ST_N.htm
- Stephenson, M. T., Hoyle, R. H., Palmgreen, P., Slater, M. D. (2003). Brief measures of sensation seeking for screening and large-scale surveys. *Drug and Alcohol Dependence*, 72, 279-286.
- Strasburger, V. C., Donnerstein, E. i Bushman, B. J. (2014). Why is it so hard to believe that media influence children and adolescents? *Pediatrics*, 133, 571-573.
- Temple, J. R. i Choi, H. (2014). Longitudinal association between teen sexting and sexual behavior. *Pediatrics*, 134. doi: 10.1542/peds.2014-1974.
- Temple, J. R., Le, V. D., van den Berg, P., Ling, Y., Paul, J. A. i Temple, B. W. (2014). Brief report: Teen sexting and psychosocial health. *Journal of Adolescence*, 37, 33-36.
- Temple, J. R., Paul, J. A., van den Berg, P., Le, V. D., McElhany, A. i Temple, B. W. (2012). Teen sexting and its associations with sexual behaviours. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 166, 828–833.
- The National Campaign. (2008). *Sex and tech: Results from a survey of teens and young adults*. [Online]. The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy. Preuzeto 3.3.2016.s http://www.ncdsv.org/images/natlcampprevteenpreg_sextech_summary.pdf
- Tomić, I., Burić, J. i Štulhofer, A. (2016). *Associations between Adolescent Use of Sexually Explicit Material and Sexual Behavior: Does Parental Monitoring Play a Role?* Manuscript submitted for publication.
- Tourangeau, R. i Yan, T. (2007). Sensitive questions in surveys. *Psychological Bulletin*, 133, 859–883. doi:10.1037/0033-2909.133.5.859.
- Valkenburg, P. M. i Cantor, J. (2000). Children's likes and dislikes in entertainment programs. U: D. Zillmann i P. Vorderer (Ur.), *Media entertainment: The psychology of its appeal* (str. 135–152). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Valkenburg, P. M. i Peter, J. (2013). The differential susceptibility to media effects model. *Journal of Communication*, 63, 221–243. doi:10.1111/jcom.12024.

- Vandeen Abeele, M., Campbell, S. W., Eggermont, S. i Roe, K. (2014). Sexting, mobile porn use, and peer group dynamics: boys' and girls' self-perceived popularity, need for popularity, and perceived peer pressure. *Media Psychology*, *17*, 6–33.
- Vandenbosch, L. i Eggermont, S. (2013). Sexualization of adolescent boys: Media exposure and boys' internalization of appearance ideals, self-objectification, and body surveillance. *Men and Masculinities*, *16*, 283–306. doi:10.1177/1097184X13477866.
- Van Ouytsel, J., Ponnet, K. i Walrave, M. (2014). The associations between adolescents' consumption of pornography and music videos and their sexting behavior. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, *17*, 772–778. doi:10.1089/cyber.2014.0365
- Van Ouytsel, Walrave, M., Ponnet, K. i Van Gool, E. (2014). Sexting: Between thrill and fear—how schools can respond. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, *87*, 204-212.
- Vetrini, E. (2010). *Sexting tips for adults. Single minded women*. Preuzeto s <http://singlemindedwomen.com/women-relationships/sexting-tips-for-adults/>
- Wang, J., Jackson, L. A., Zhang, D. i Su, Z. (2012). The relationships among the big five personality factors, self-esteem, narcissism, and sensation-seeking to Chinese University students' uses of social networking sites (SNSs). *Computers in Human Behavior*, *28*, 2313–2319. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2012.07.001>
- Weisskirch, R. S. i Murphy, L. C. (2004). Friends, porn, and punk: Sensation seeking in personal relationships, internet activities and music preference among college students. *Adolescence*, *39*, 189–201.
- Wiederman, M. W. (1993). Demographic and sexual characteristics of nonresponders to sexual experience items in a national survey. *Journal of Sex Research*, *30*, 27–35. doi:10.1080/00224499309551675
- Wingood, G. M., DiClemente, R. J., Harrington, K., Davies, S., Hook, E. W. i Oh, M. K. (2001). Exposure to X-rated movies and adolescent's sexual and contraceptive-related attitudes and behaviors. *Pediatrics*, *107*, 1116-1119.

- Wolak, J., Mitchell, K. i Finkelhor, D. (2007). Unwanted and wanted exposure to online pornography in a national sample of youth Internet users. *Pediatrics*, 119, 247–257. doi:10.1542/peds.2006-1891
- Zuckerman, M. (1979). *Sensation seeking: Beyond the optimal level of arousal*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. New York, NY, US: Cambridge University Press.
- Zuckerman, M. (2007). *Sensation seeking and risky behavior*. Washington D.C.: American Psychological Association.
- Zuckerman, M., Eysenck, S. i Eysenck, H. J. (1978). Sensation seeking in England and America: cross-cultural age and sex comparisons. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 46, 139–149.